

minna

2-2009

Imbi Paju ja Suomenlahden sisaret

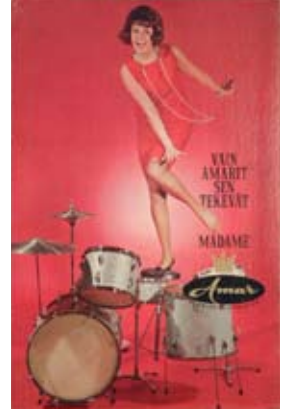
Suomalainen Naisliitto ry

Tässä Minnassa

- 3 Puheenjohtajan terveiset,** Oili Pāvāls
4 Tilkkuja, Maija Kauppinen
6 Imbi Paju antaa historialle kasvot, Maija Kauppinen
9 Raija Virtanen 85 vuotta, Maijaliisa Kaistila
10 Helvi Sipilää muistellaan, Maija Kauppinen
12 Nainen Picasson taitessa, Tiina Ottela
15 Sukkia Tornioista yli 50 vuotta, Minna Heljala
17 Unisukat auttavat uneen, Riitta Sivenius
18 Vanhemmuus ja vanhukset MC-seminaarissa,
Maija Kauppinen
21 Koulukiusattuja edelleen liikaa, Oili Pāvāls
22 Osastojen kertomaa:
Naisliittolaiset Lahden kaupungintalossa,
Maija Kauppinen
Naiset Helsingin kadun nimissä, Maijaliisa Kaistila
Kutsu Kaisaniemen koulutustilaisuuteen
Oululaiset pohtivat maailman köyhyyttä,
Terttu Välikangas
Lyriikan mestareita Oulussa,
Terttu Välikangas ja Kristiina Haukkaa
Merenkurkku kiinnostaa vaasalaisia, Pirkko Riipinen
Jyväskyläläiset muistavat Isa Aspia, Anita Lyyra
32 Voimaisia: Oili Kinnunen, Maija Kauppinen
33 Kirjaviisaat, Maijaliisa Kaistila ja Varpu Varjokallio
35 Suomalaisen Naisliiton hallitus ja osastojen
puheenjohtajat

s. 33-35.

s. 15-17.

Kansi: Imbi Pajun usin dokumentti on Suomen ja Viron lotista kertova Suomenlahden sisaret. - Valok. Toomas Dettenborn.

s. 10-11.

s. 12-14.

s. 9.

s. 24-25.

s. 22-23.

Päätöimittaja: Maija Kauppinen

Kirjoittajat ja kuvaajat: Toomas Dettenborn, Kristiina Haukkaa, Minna Heljala, Maijaliisa Kaistila, Maija Kauppinen, Anita Lyyra, Kirsti Ojala, Tiina Ottela, Oili Pāvāls, Pirkko Riipinen, Riitta Sivenius, Merja Talkamo, Varpu Varjokallio ja Terttu Välikangas.

Toimitusneuvosto: Maijaliisa Kaistila, Helsinki; Anita Lyyra, Jyväskylä; Kirsti Ojala, Oulu; Pirkko Riipinen, Vaasa; Ritva Rysä, Hämeenlinna; Eila Saarinen, Lahti ja Marja-Riitta Tervahauta, Tornio.

Julkaisija: Suomalainen Naisliitto ry
Aurorankatu 17 A 11, 00100 Helsinki
0440-699277
naisliitto@kolumbus.fi

Toimitus: Maija Kauppinen
Arvi Kariston katu 15 as. 12, 13100 Hämeenlinna
majjaesko@kotiportti.fi

Paino: Ykkös-Offset, Vaasa
ISSN 0358-8203

Seuraava Minna ilmestyy kesäkuussa 2010

Kukin omilleen

Tilastokeskuksen hyvinvointilehdessä on meitä naisia ilahduttava otsikko: Naiset valtaamassa esimiespaikkoja. Naisten sosioekonomisessa asemassa on tapahtunut hyviä muutoksia 20 vuoden aikana, sillä ylempien toimihenkilöiden joukossa naisten osuus on kasvanut 14 prosentista 32:een. Myös kaikissa asiantuntijatehtävissä naisten osuus kasvaa selvästi. Yhä useampi nainen on esimiehenä. Yhtenä tärkeänä tekijänä on naisten koulutustason roima kasvu; jo 15 vuotta naisilla on ollut koulutusvuosissa mitattuna enemmän koulutusta kuin miehillä. Suomalaiset naiset erottuvat myös eurooppalaisessa vertailussa eniten koulutettuina.

Nykyään 40 prosentilla kaikista palkansaajista ja 63 prosentilla naisista on naispomo. Naisjohtajuus on Suomessa yleisempää kuin missään muussa EU-maassa.

Kun työolotutkimuksessa on kysytty vastaajilta heidän mielipidettään lähimmän esimiehen ominaisuuksista, naisjohtajat ovat miehiä selvästi parempia tuen ja rohkaisun antajina, työsuoritusten kiittäjinä, innostajina, työntekijöiden tunteiden huomioon ottajina sekä kannustajina opiskeluun ja työssä kehittymiseen. Naisesimiehen alaisuudessa olevista miehistä 31 ja naisista 25 prosenttia oli erittäin tyytyväinen esimieheensä. Päinvastoin miesesimiehiin erittäin tyytyväisiä oli naisista 19, miehistä 23 prosenttia.

Pitkä on ollut naisen tie nykyi- kaan, monta muuria murrettu, su- rua sorrettu. Sen enempiä mur- heista ja iloista kirjoittamatta liitän tähän pari tarinaa vanhoilta ajoil-

ta. Ensimmäinen on peräti Raamatusta poimittu tarina ilman uskonasioita.

Vanhassa testamentissa puhutaan Ruutista, joka eli avioliitos- sa Mahlon kanssa. Ruutin appi oli kuollut, anoppi eli. Ruut oli nuori eikä hänellä ollut lapsia, kun hänen puolisonsa kuoli. Anoppi päätti lähteä sukunsa luo toiselle paikkakunnalle turvattomuuden ja köyhyyden takia. Ruut seurasi häntä, vaikkakin epäroiden, sillä avun saanti ei ollut varmaa. Eikä anopilla ollut miespuolista sukulaista, joka olisi voinut naida Ruutin. Mietittyään Ruut kuitenkin matkasi anopin kotiseudulle.

Oli elonkorjuun aika, kun Ruut saapui sinne. Ruut noukki korjuu- väen jättämiä tähkähäntä ruoak-

seen. Mooseksen laissa oli säädetty, että leikkoon tähteet oli jätettävä pellolle köyhien poimittaviksi. Pellolla Ruut tapasi sattumalta appensa sukulaisen, varakkaan ja arvostetun miehen. Kun alkoi puintiaika, Ruut kaunisti itsensä, meni illalla puimatantereelle ja asettui nukkumaan miehen viereen tarkoituksenaan houkuttaa tämä avioliittoon. Jos tempu olisi epäonnistunut, Ruutin maine olisi mennyt ja elämä tullut kurjaakin kurjemmaksi. Mutta huolella tehty suunnitelma onnistui, ja mies otti Ruutin vaimokseen. Happy end! Kenen oli voitto?

Toinen tarina kertoo 1500-luvulla eläneestä dominikaaninai- sesta nimeltään Pyhä Rosa. Hän oli niin kaunis, että sai tehdä paljon työtä karkottaakseen miespuoliset ihailijat kintereiltään. Tumat, kiiltävän kauniit hiuksensa hän leikkasi järkyttäväksi pörrökak- saksi, pukeutui vanhoihin räpäsi- hin ja laihdutti suloiset muotonsa langanohuiksi. Näin hän onnistui parantamaan elinolosuhteitaan: miehet jättivät hänet rauhaan.

Kun lukee nuorehkojen naisten nykymuodista, ohjeet ja tavat ovat samoja kuin Pyhällä Rosalla, vaikkakin tarkoitus lienee vastakkai- nen. Samoista toimenpiteistä seu- raan kaksi erilaista tulosta.

Onni täällä vaihtelee!

HYVÄÄ JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA
toivottaa

Oili Päwals

Kun kukaan ei kuule

Lahden lokakuaisen MC-seminaarin yhtenä aiheena oli ikääntyvien ihmisten tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu. Kun jatkoa kuullulle on **Anna Krogeruksen** näytelmä *Kuin ensimmäistä päivää*, joka meni Lahden Kaupunginteatterissa samana iltana. Tässä palkitussa näytelmässä käsitellään kriittisesti vanhuuden asemaa ja arvoa, mutta ei ankeasti, vaan oivaltaen ja lempeästi. Kun henkilökuntaa ei ole riittävästi ja siitäkin vähästä leikataan kustannustehokkuuden nimissä, katsoja tuntee oikeutettua kiukkua. Eikä hän tiedä, itkeäkö vai nauraa, kun vanhus istuu tuntikausia pytyllä nostajaa odottaen, kun yökkö uupuu hoidettavansa sänkyyn, kun vanhustyöhön määrätty sivari voi pahoin ja vessoja siivoava maahanmuuttaja osoittautuu ainoaksi vanhusten ymmärtäjäksi.

Anna Krogeruksen näytelmä kertoo jotakin perin olennaista vanhusten nykytilanteesta.

Vanhusten arkipäivää Lahden kaupunginteatterissa.

Kuva: Marja-Riitta Tervahauta

Kuvassa kaupunginvaltuuston puheenjohtaja **Matti Lankila**, kaupunginvaltuutettu **Matti Korteniemi**, **Marja-Riitta Tervahauta**, oikeusministeri **Tuija Brax** ja kaupunginjohtaja **Raimo Ronkainen**.

Oikeusministeri Torniossa

Oikeusministeri **Tuija Brax** oli Tornion kaupungin vieraana marraskuussa. Kaupunginjohtaja **Raimo Ronkainen** esitteli oikeusministerille ja hänen erityisovustajilleen lähinnä Tornion ja Haaparannan välistä yhteistyötä mutta kertoi myös muista kaupungille ajankohtaisista asioista.

Naisliiton Alatornion osaston puheenjohtaja **Marja-Riitta Tervahauta** kertoi osastossa meneillään olevasta turvallisuushankkeesta, joka pyrkii ennalta ehkäisemään naiseen kohdistuvaa väkivaltaa ja tukemaan väkivaltaa kohdanneita. Oikeusministeriön rahoittama turvallisuushanke valmistuu ensi vuoden aikana.

Tornion lisäksi **Tuija Brax** tutustui Ylitornion vankilaan ja Pellon koulukeskukseen.

Pelikielto automaatteihin

Keväällä MC-seminaarissa oikeusministeri **Tuija Brax** kertoi huolestumisensa iäkkäiden naisten pelihimosta ja toivoi mietittävien keinoja, miten sitä voitaisiin vähentää.

Raha-automaattiyhdistykselle eli RAYlle ongelma on tuttu. Toi-

mitusjohtaja **Sinikka Mönkäre** kertoi Naisjärjestöjen Keskusliiton syyskokouksessa, että arpajaislakia uudistetaan ja samalla pelaajille kehitetään uusia keinoja oman pelaamisen hallintaan. Yksi keino on asettaa itselleen pelikatoto, ts. määrätä tietty rahamäärä, jonka ylitettyään ei voi enää pelata. Tässä auttaa teknologia.

Kolme puheenjohtajaa

Suomalaisen Naisliiton entinen, nykyinen ja tuleva puheenjohtaja saatiin yhteiskuvaan liiton syyskokouksessa Lahdessa. Eli kunnia-puheenjohtaja **Raija Virtanen**, joka oli kunnia-puheenjohtajana vuosina 1980-89, **Oili Pääwals**, joka on pitänyt hallussaan puheenjohtajan nuijaa viimeiset kaksi vuotta, ja **Maija Kauppinen**, jonka puheenjohtajuus alkaa vuoden alusta.

Hallituspaikoista äänestettiin

Suomalaisen Naisliiton syyskokouksessa keskusteltiin vilkkaasti, otettiin kantaa moneen ajankohtaiseen asiaan ja äänestettiin hallituspaikoista. Seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi hallitukseen tu-

Raija Virtanen (vas.), Oili Pāvals ja Maija Kauppinen.

li **Marja-Riitta Tervahauta** Ala-Tornion, **Airi Virkkunen** Oulun ja uutena **Ritva Santavuori** Hämeenlinnan osastosta. Yksivuotiskaudeksi hallitukseen valittiin **Oili Pāvals** Helsingin osastosta, entisinä jatkavat **Liisa Temisevä** Jyväskylän, **Eila Saarinen** Lahden ja **Pirkko Riipinen** Vaasan osastosta.

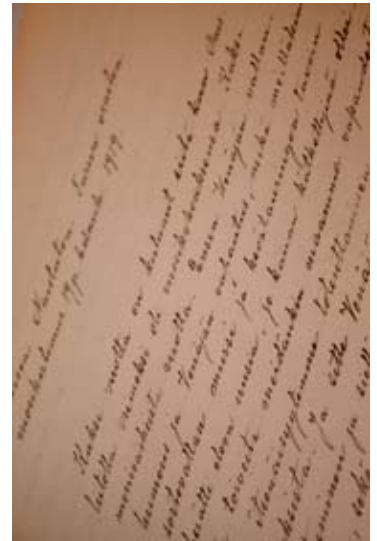
Pöytäkirja menneisyydestä

”Kaksi vuotta on kulunut siitä, kun Naisliitolla viimeksi oli vuosikokouksensa. Kaksi monivaiheista vuotta. Ensin Venäjän vallankumous ja Venäjän vapautus, mikä meilläkin

sortovallan mursi ja kevätaurinon tavoin herätti eloon uusia, jo kauan kätettyinä olleita toiveita meidänkin maamme vapaudesta itenäisyytemme toteuttamisen mahdollisuudesta.”

Näin aloitti Naisliiton Turun osaston sihteeri **Adèle Asp** 19.2. 1919 vuosikertomuksen. Ja samalla uuden kirjan, johon mahtui osaston pöytäkirjat vuoden 1926 loppuun.

Satasivuisen käsinkirjoitetun sidotun foliokokoisen kirjan osti **Raimo E. Harju** Turusta erästä vanhojen tavaroiden liikkeestä ja myi sen Naisliitolle. Turun osasto oli perustettu vuonna 1907.

Naisliiton Turun osaston pöytäkirja vuodelta 1919.

Ääntenlaskijat Marja Saarela (vas.) ja Elina Alatalo työssään.

Kuva: Merja Talkamo.

Iloinen naisjoukko Raija Virtasen 85-vuotissyntymäpäiväkahveilla Aurorankadulla. Raijasta enemmän sivulla 9.

Imbi Paju antaa historialle kasvot

Ohjaaja Imbi Pajulla on taito tehdä historiasta elävää, antaa numeroille ja tilastoille ihmiskasvot. Samalla hän nostaa keskusteluun Viron – ja samalla Suomenkin – viime vuosisadalla vaiettuja kipukohtia.

Kirjailija-toimittaja-elokuvaohjaaja Imbi Pajulla on nyt kysyntää. Hänen rajat ylittävää yhteistyöstä kertova lottadokumenttinsa Suomenlahden sisaret on juuri nähty Suomessa, Virossa ja Brysselissä ja herättänyt paitsi kiinnostusta myös kysymyksen, eikö lotista ja sodasta ole jo puhuttu tarpeeksi.

”Ei ole”, Imbi vastaa tiukasti. Lotista on toki tehty Suomessa elokuvia, mutta ne ovat kovin pateettisia ja ei-eurooppalaisia madonna-huora-leimoinen. Niistä puuttuu emotionaalinen ja älyllinen taso, viime vuosien paria poikkeusta lukuun ottamatta. Virossa lotista on tähän saakka vaiettu.

Malli Suomen lotilta

Ajatuksen tehdä virolaisista ja suomalaisista lotista dokumentti Imbi sai kolme vuotta sitten. Eikä yhtään liian aikaisin, sillä nyt on viimeiset hetket tavata ja haastatella heitä. Harva suomalainen edes tietää, että Virossa oli lottia 17 000. Suomessa heitä oli jatkosodan päättyessä 232 000.

Mallin lottatoimintaansa virolaiset saivat suomalaisilta itäsenäisyytensä ensimmäisellä vuosikymmenellä vuonna 1924, jolloin ryhmä paikallisia

kommunisteja yritti Neuvostoliiton tuella kaapata vallan Virossa.

”Virossa ei ollut suojeleuskuntatoimintaa kuten Suomessa. Virolaiset naiset halusivat kuitenkin aktiivisesti kohottaa kansallisuudentiteettiä ja tietää, miten varautua kriisitilanteisiin.”

Suomalaiseen lottatoimintaan verrattuna virolaisen Naiskodukaitse-järjestön työ oli käytännöllisempää, marttatoimintaa muistuttavaa. Virolaiset lotat opettivat terveellisiä elämäntapoja, puhuivat ravinnosta ja vitamiineista. Imbi Pajun mielestä he olivat myös pohjoisia sisariaan iloisempia, vaikkakin näiden tavoin feministisiä. Toiminta oli tärkeää.

Suomessa lottatoiminta kiellettiin sodan jälkeen, Virossa jo 1940. Naiskodukaitse, kansakunnan häpeätahrat, vangittiin tai teloitettiin Neuvostoliiton miehityksen jälkeen, osa heistä kyyditettiin vankileireille, joissa moni ammuttiin. Sen koki myös Viron lottien perustaja ja puheenjohtaja **Salme Noor**.

Niinpä kun Imbi Paju alkoi etsiä dokumenttiinsa virolaisia lottia, heitä löytyi vain muutama. Yksi heistä oli 94-vuotias **Helmi Visnapuu**, toinen **Helvi Hödejärvi**, joka oli tu-

tustunut suomalaiseen **Laila Aueriin** vuonna 1939 pikkulottien kesäleirillä, jonne virolaiset olivat kutsuneet suomalaisisaria talvisodan jälkeen rentoutumaan. Lottasisarten tapaaminen 70 vuoden jälkeen on dokumentin koskettavimpia kohtia. Kuten myös arkistomateriaali, jota ei ole aiemmin nähty.

”Ketään ei ole kiinnostanut lottia käsittelevä arkistomateriaali. Eikä Viron lotistakaan ole tehty kuin yksi tutkimus.”

Naisten solidaarisuus kannatti

Kun Imbi Paju alkoi työstää lottadokumenttiaan, aihetta pidettiin kiinnostamattomana. Elokuvasäätiö kieltäytyi rahoittamasta sitä perustellen, ettei se vastaa suomalaista laatua.

Näin, vaikka Imbi Pajun edellinen dokumentti Torjutut muistot (2005) oli saanut palkintoja ja kiertänyt maailman festivaaleja jo pari vuotta ja samanniminen kirja oli otettu Ruotsin kouluissa oppikirjaksi.

Avuksi tuli naisverkosto. Viron suurlähettiläs **Merle Pajula** kutsui joukon naisia lähetystöön, jossa heille näytettiin suunnitellusta dokumentista tehty esittelyversio, demo. Helsingin Sanomien **Kirsikka**

Moring, FST:n **Mary Gestrin** ja Hufvudstadsbladetin **Tuva Korsström** suosittelivat dokumenttia, rahoittajia ilmestyi ja Imbi aloitti työn.

Suomalaisnaisten väliseen solidaarisuuteen Imbi oli törmännyt jo 1990-luvun alussa, jolloin tuli vaihto-opiskelijaksi Helsingin yliopistoon ja tutustui sen vireään naistutkimukseen. Pian hän alkoi työskennellä Postimees-lehden ja Eesti Päevalehtin kirjeenvaihtajana ja jäi pysyvästi Helsinkiin.

Viron itsenäistyminen ja feminismiin tutustuminen johdattivat Imbi Pajun tekemään ensin dokumentin Torjutut muistot ja kirjoittamaan sen pohjalta saman nimisen kirjan (2006). Molemmat ovat hyvin henkilökohtaisia, sillä Imbi kertoo niissä eniten perheensä, etenkin äitinsä ja tätinsä **Aino** ja **Vaike Madin** kohtaloista. Heidät vangittiin 1948 ja vietiin vuosiksi pakkotyöhön, josta he vapautuivat 1950-luvulla kansanvihollisen leimapassissaan. Kesti vuosikymmeniä, ennen kuin he saattoivat puhua kokemuksistaan. Samaa aihetta mutta laajemmin käsittelee myös viime keväänä ilmestynyt Imbi Pajun ja **Sofi Oksasen** kirja Kaiken takana on pelko, artikkelikokoelma, jonka julkistamistilaisuus herätti poliittista kuohuntaa. Kaikki eivät hyväksy naisten kertomaa historiaa.

Imbi Paju valmistelee Suomenlahden sisarista samannimistä kirjaa, joka ilmestyy keväällä. - Valok. Maija Kauppinen

Kansainvälinen kansalaisaktivisti

Imbi Paju asuu edelleen Helsingissä ja raportoi Postimees-lehdessä Suomen kulttuurielämästä. Toimittajan työ on kuitenkin jäänyt dokumenttien, tv-töiden, tietokirjojen kirjoittamisen ja esiintymisten vuoksi vähemmälle. Hän vaikuttaa aktiivisesti myös kansalaisjärjestöissä, muun muassa elvyttä-

Imbi Paju

- syntyi 1959 Jõgevamaalla Virossa;
- sai klassisen laulun koulutuksen Tarton musiikki- ja teatteristudiossa;
- opiskeli 1990-luvulla Helsingin yliopistossa suomea ja kirjallisuutta;
- työskentelee virolaislehtien kirjeenvaihtajana Suomessa;
- läpimurto ohjaajauralla 2005, jolloin dokumentti Torjutut muistot valmistui;
- on myös kansalaisaktivisti.

Suomenlahden sisaret tarkastelee Viron ja Suomen lottien historiaa henkilöiden kautta. Kuvassa lottisisaret Ulla-Marita Rajakallio ja Helmi Visnapuu.

mällä Viron maaseutua kirjakylähankkeilla.

Herätteen tähän Imbi sai 2000-luvun alussa Brysselisä, jossa hän kuuli Vaasan yliopiston alueellaan organisoimasta kylätoiminnasta. Imbi kiinnostui hankkeesta, teki siitä lehtiijuttuja, kävi tutustumas- sa Sysmän kirjakylään ja järjesti kotikylässään Vötikveressä pohjoisella Tartonmaalla seminarin. Kyläläiset innostuivat, ja Vötikvere julistettiin kirjakyläksi.

”Joka vuosi elokuun ensimmäisenä lauantaina kirjailijat ja kustantajat kokoontuvat kylään. Emme vaadi heiltä osallistumismaksua ja tarjoamme jopa ruoat, mutta halutessaan he voivat kartuttaa kirjastoa”, Imbi kertoo innostuneesti. Kirjapäivä kokoaa paljon väkeä. Ihmiset haluavat kuulla ja keskustella, mutta myös osallistua. Esimerkiksi kirjasto rakennet-

tiin talkoovoimin vanhaan metsätaloon, joka muutettiin kylätaloksi.

Kansalaistoiminnan vahvistaminen onkin lähellä Imbi Pajun sydäntä.

”Kansalaistoiminta oli Virossa ennen toista maailmansotaa vahva, mutta se tuhottiin. Neuvostoliiton aikana kaikki annettiin ylhäältä, joten virrolaisten on nyt opeteltava itse toimimaan ja ajattelemaan. Tässä suomalaisjärjestöt ovat olleet suureksi avuksi.”

Imbi Paju toivoo myös, että Viroon syntyisi samanlaisia Suomi-yhdistyksiä kuin Suomessa on Viro-yhdistyksiä ympäri maata. Se auttaisi paitsi tutustumaan naapurimaahan ja sen kulttuuriin myös ymmärtämään historiaa ja sen, että molemmat pienet maat – Viro ja Suomi – tarvitsevat toisiaan.

Kuten naiset tarvitsivat viime vuosisadalla. ■

TEKSTI: MAIJALIISA KAISTILA
KUVA: MERJA TALKAMO

“Olen myönteisesti ajatteleva ihminen, en huomaakaan huonoja asioita.”
Lokakuussa 85-vuotispäiväänsä viettänyt liittomme kunniapuheenjohtaja Raija Virtanen avasi keskustelumme näillä sanoilla. Raijan vuosikymmeniä tunteneena luonehdinta tuntuu aidolta.

Sattuma naapurirouvan

hahmossa toi Raijan 1970-luvun alussa Helsingin Osastoon. Sen juhkakirjassa Kuin satakielten laulu Raija kertoo, miten hän muuttaman vuoden istuskeli yksin Osaston kokouksissa, koska ei tuntenut muita eikä kenelläkään ollut halua tutustua häneen. Mutta kun hänet sitten ”keksittiin”, se oli menoa. Keskushallitusjäsenyyden ja liiton sihteeriyden jälkeen hän toimi liiton puheenjohtajana yhdeksän vuotta. Naisliitosta tuli tärkeä osa elämää.

Raijan puheenjohtajakausi

1980-luvulla oli innokasta liiton ja osastojen yhteistyön rakentamista. Vuosikymmenen saavutuksiin kuuluu myös Minna-lehden perustaminen ja Vaasan Suomalaisen Naisklubin aktiivinen mukaantulo. Uudet osastot saatiin Lahteen ja Tampereelle, Kuopion ja Oulun osastot elvytettiin. Suuri uudistus oli oman järjestösihteerin palkkaaminen, mikä lisäsi liiton toimintamahdollisuuksia ja helpotti puheenjohtajan työtä.

Raija valittiin liiton kunniapuheenjohtajaksi 1989, minkä jälkeen hän on säännöllisesti osallistunut liiton hallituksen kokouksiin. Hän korostaa hallitustyöskentelyn vastuullisuutta ja toivoo kaikilta hallituksen jäseniltä aktiivista otetta.

Vierivä kivi ei sammaloidu

Raija on myös teatterin ystävä.

Naisliiton puheenjohtajuuden jälkeen hän liittyi Helsingin Teatterikerhoon, jota pian johti. Nykyisin hän on kerhon kunniapuheenjohtaja. Raijan teatteri-innostus on näkynyt myös Naisliiton toiminnassa. Moni muistaa vielä hänen kirjoittamansa ja ohjaamansa kuvaelman liittomme 90-vuotisjuhliin.

Omassa Vantaankosken seurakunnassaan Raija veti pari vuosikymmentä vanhuskerhoja. Ohjelmaideat niihin syntyivät usein Naisliiton seminaareissa ja jäseniltojen esitelmistä. Esimerkiksi liiton koulutuspäivään tehtyä Itsetunto-luentoa tilattiin seurakuntakerhoihin sekä marittojen ja Reumayhdistyksen tilaisuuksiin. Samoin Myönteistä ajattelua käsittelevä ohjelmakokonaisuus koki uuden tulemisen monta kertaa ensiesityksensä jälkeen. "Opin itsekin ajattelemaan myönteisesti siitä puhuessani", Raija toteaa.

Kaiken tämän lisäksi Raijalla on takana vaativa työ opettajana ja koulun johtajana koululaitoksen murrosvaiheessa. Jos itse koulu muuttui, niin muuttuivat oppilaatkin. 1980-luvulle tultaessa koulujen ilmapiiri muuttui rauhattomaksi. Yhteiskunnan vauraus toi tarvarapaljouutta ja niiden vertailua, toisten ihmisten kunnioittaminen ja huomioiminen unohtui. Raijan puhuessa kouluasioista huomaa, että opettajan työ on ollut hänelle kutsumusammatti.

Kiitos, Raija, työstä, jota olet tehnyt monella saralla. Sinä olet hyvä esimerkki siitä, että vierivä kivi ei todellakaan sammaloidu. ■

Raija asuu yksin isossa omakotitalossa Vantaan Martinlaaksossa.

Viisi kysymystä Raijalle

Raija Virtanen lyhyesti? Iloinen, ahkera, yhdessä tekemistä arvostava.

Esikuvasi naisialiikkeessä? Lucina Hagman ja Helvi Sipilä.

Lempimusiikkisi? Soile Isokosken ja Tom Krausen levytykset. Heillä on taito yhdistää sanat ja sävelet.

Lempikirjasi tai -kirjailijasi? En osaa nimetä, mutta Sirkka Seljan runot ovat aina puhutelleet.

Nykyiset tunnelmasi? Olen tyytyväinen, en ajattele vanhenemista.

Lasikattojen rikkoja on poissa

Katso kauas ja kun olet katsonut kauas, katso vielä kauemmaksi. Helvi Sipilän muistotilaisuudessa kesäkuussa kuultiin paljon kauniita sanoja, kun ministerin omaiset, ystävät ja kollegat kertoivat Helsingin yliopiston suuren juhlasalin täyttäneille, mitä maailma ja he olivat Suomen ykkösnaiselta saaneet.

Muistojen ääreen kuulijat viritettiin Sergei Rahmanovin sellonsoat-ti Andante, jonka **Riitta Pesola** ja **Marita Viitasalo** soittivat. **Jorma Sipilä**, poika, aloitti puheet muistuttamalla mieliin, että juuri tässä salissa äiti oli vihitty kunniatohtoriksi. Kysymykseen, miten äidistä tuli Helvi Sipilä, hän vastasi tämän olleen iäkkäiden vanhempiensa ainokainen. Äiti oli sosiaalisesti rohkea, eikä hän kokenut mitään yhteiskunnallista vastuuta kohtuuttomaksi. Unohtaa ei sovi myöskään perheen isän, **Sau-li Sipilän** osuutta. Tämä oli kotona äitiä enemmän ja hyväksyi puolisonsa uran ja elämäntavan, vaikkakaan ei nureksimatta. Lapsilleen – heitä oli viisi – äiti järjesti kotona käydessään kaikkea kivaa, esimerkiksi 1952 Maukolan olympialaiset, joissa voitti kaikki lajit. Järjestönaisia Jorma Sipilä kiitti siitä, etteivät he heittäneet äitiä yli laidan tämän ikääntyessä, vaan kutsuivat häntä tilaisuuksiinsa ja muistivat merkkipäivinä silloinkin, kun asiat alkoivat kadota äidin muistista.

Helvi Sipilä tiesi oman paikkansa

Myös asianajaja **Carita Wahlgren-Lindholmilla** ja oikeusministeriön ex-kansliapäällikkö **Kirsti Rissasella** oli henkilökohtaisia muistoja kollegastaan. Helvi Sipilähän oli koulutukseltaan juristi ja hänellä oli hyvin menestyvä asianajotoimisto. Kirsti Rissanen kertoi, että kun Helvi tuli maailmalta, haettiin Kluuvikadun Fazerilta katkarapuvoileipiä ja omenahyvei-

Helvi Sipilän (5.5.1915-15.5.2009) juuret olivat Kärkölän mullassa, lehdet kotimaassa ja latvasta näki kauas kansainvälisyyteen ja kotimaahan.

tä, syötiin niitä ja kuunneltiin uutisia. Toimiston pikkujoululounas alkoi jo puolilta päivin, eikä snapseja säästetty. Savoyssa Helvi istui aina Marskin pöydässä ja oli vilpittömän iloinen ministerin arvonimestään vuonna 2001.

Yhtä iloinen Helvi Sipilä oli vastaanottaessaan vuonna 2000 Asianajoliiton Millennium-palkinnon ja seuraavana vuonna kansainvälisen asianajajapalkinnon, joka annetaan vertaistaan vailla olevalle juristille. Helvi Sipilä arvosti asianajajan ammattia, hän oli sitkeä ja hänellä oli peräänantamaton oikeustaju. Helvin motto on ollut ”Koskaan ei ole liian myöhäistä”.

Laaja kansanvälinen asiantuntijaverkosto

Ministeri **Elisabeth Rehn** kertoi tunteneensa Helvi Sipilän naisasia-aktivistina, tuliseluna, joka uskoi asiaansa. Helvi oli tarkka ja monitoiminen osaja, joka mursi lasikatot ja kaikki mahdolliset muurit. Eikä vain Suomessa, vaan myös YK:n apulaispääsihteerinä, ensimmäisenä naispuolisena. Noina vuosina Helvi Sipilän avustajana toimi tohtori **Klaus Törnudd**, joka oppi arvostamaan tämän ammatillista osaamista ja kansanvälistä otetta. Helvi ei ollut arka eikä pidättyväinen, ja hänellä oli valloittava kyky viedä asioita eteenpäin. Tässä häntä auttoi **Doris Stockmannin** mukaan verkosto, joka oli syntynyt jo kansainvälisen partiotoiminnan aikana. Helvi oli luova ja positiivinen, erinomainen puhuja, joka ymmärsi myös pr-arvonsa.

Pirkko Työläjärvi puolestaan oli tutustunut Helvi Sipilään seurattessaan tätä Unifemin puheenjohtajana. Edeltäjästään ex-maaherra totesi, että tunniessaan muurahaisen polut Helvi Sipilä pystyi toteuttamaan monia hankkeita, muun muassa Mali vihreäksi -projektin.

Seuralaisena myös onnenkantamoinen

Unifemin ja partiotyön ohella Zontat olivat lähellä Helvi Sipilän sydäntä. Tunnuslausestaan ”laajentakaamme näkökulmamme ihmiskunnan hyväksi” hän noudatti perustamalla Zonta-kerhoja useisiin

Afrikan maihin ja nousi 1960-luvulla Zonta Internationalin presidentiksi. **Aune Brotherus-Kettusen** mukaan Helvi Sipilällä oli aina selvä päämäärä, ja häntä auttoi erinomainen ihmis- ja numeromuisti. Myös onnenkantamoinen johti hänet usein oikeaan aikaan oikeaan paikkaan.

Ministeri **Marjatta Väänänen** keskittyi muistosanoissaan Helvi Sipilään uuden aallon naisena. He tutustuivat 1960-luvulla maanpuolustuskursseilla ja yhteistyö jatkui Naisjärjestöjen Keskusliitossa. YK:n apulaispääsihteerinä Helvi Sipilän erikoisalaa oli naisasia, ja hän käynnisti naisten ETYK-hankkeen edistämään idän ja lännen naisten suhteita. Helvi Sipilällä oli vahva tahto ja hyvä terveys. Asettuaan presidenttiehdokkaaksi hän teki naisille suuren palveluksen näyttäessään, että nainen voi olla ehdokas yhtä hyvin kuin mies. Nai-

sia oli tuolloin eduskunnassa 14 prosenttia, nyt heitä on yli 40 ja hallituksessa ja EU-parlamentaarikkoina 60 prosenttia. Luvut ovat kansainvälistä huippua – Helvi Sipilän ansiosta.

Rauhan haaste haudan takaa

Tilaisuuteen osallistui salin täydeltä myös järjestönaisia; olihan Helvi Sipilä ollut Naisjärjestöjen Keskusliiton puheenjohtaja 1970- ja 1980-luvuilla kahteenkin otteeseen. Hän kuului myös naisasiayhdistyksistä vanhimpaan, Suomen Naisyhdistykseen, josta kunniajäsentään oli muistamassa joukko naisia. Helvi Sipilän osallistui aktiivisesti Naisyhdistyksen toimintaan ja käytti usein yhdistyksen kokouksissa puheenvuoroja, joissa toivoi maailmanlaajuisesti uutta ja syvempää naisten oikeuksien puo-

lesta toimimista.

Muistotilaisuus päättyi diaesitykseen Pekingin konferenssista, jossa Helvi Sipilä kutsuttiin esittämään tervehdys kaikille maailman naisille. Helvi Sipilä – tuolloin 80-vuotias – nousi ylös, vitsaili ensin helvimäiseen tapaan tuntevansa olonsa kuninkaalliseksi, mutta esitti sitten vakavan kysymyksen: Mitä me naiset olemme tehneet rauhan eteen ja mitä voisimme yhdessä tehdä, että kolmas tavoitteemme, maailmanrauha toteutuisi?

Helvi Sipilän puhe sai sadattuhannet naiset valtavasti suosionosoituksiin. Kaikki eivät ehkä tunneneet puhujaa, mutta jokainen yhtyi hänen toiveeseensa maailmanrauhasta.

In memoriamin päätösmusiikkiksi valitti Siunaa koko maailmaa, jonka Philomela esitti, päätti kauniisti muistotilaisuuden. ■

KUVA: MAIJA KAUPPINEN

Helsingin yliopiston suuri juhlasali täyttyy joka naisten päivä Helvi Sipilän luennon kuulijoista. Nyt sen täyttivät Helvi Sipilää muistelevat.

Nainen Picasson taiteen ydin

Pablo Picasso maalasi naisen kuvaa läpi koko tuotantonsa, varhaisesta sinisestä kaudesta viimeisiin vuosiinsa. Jokaista taiteilijan elämän naista vastaa heitä kuvastava tyyli, ja jokaisen tyyli muutoksien takana on nainen.

Pablo Picasso: Kitara "Rakastan Evaa" (1912) © Succession Picasso 2009 Kuvasto; © photo: RMN/René-Gabriel Ojéda.

Pablo Picasso (1881-1973) oli mies, joka rakasti naisia ja jolla oli useita naisia: muusia, rakastajattaria, taiteilijoita, vaimoja ja lastensa äitejä.

Elämänsä aikana Picasso meni kaksi kertaa naimisiin. Ensimmäinen vaimo oli venäläinen balettiantsiija **Olga Koklova**, joka on myös Picasson ensimmäisen lapsen **Paulon** äiti. Näyttelyssä oleva Olgan kuva sijoittuu taiteilijan klassiseen kauteen, ja siinä näkyy venäläinen ja espanjalainen näkökulma. Nojatuolin kukka-aiheinen verhoilu muistuttaa venäläistä ornamenttiikkaa, Olgan kädessä on espanjalainen viuhka. Maalaus on vuodelta 1917.

Samassa salissa on Pauloa harlekiinin asussa esittävä niin ikään

klassisen kauden maalaus. Moilemmissa muotokuvissa on tuoli, joka on jätetty keskeneräiseksi.

Paloma toi kyyhkysen

Toisen avioliittonsa Picasso solmi **Jaqueline Roque'n** kanssa 1961, samana vuonna kun täytti 80 vuotta. Jaquelineen Picasso oli tutustunut pienessä provensalaisessa Vallaurisen kylässä, jonne oli muuttanut taiteilija **Francoise Gilot'n** ja heidän yhteisen lapsensa **Clauden** kanssa 1948.

Vallaurisessa Picasso oli energinen ja onnellinen. Hän alkoi muovailla savesta astioita, härkiä, pöllöjä ja naisenpäitä. Tytär **Paloma** syntyi 1949, mikä toi kyyhky-

Pablo Picasso: *Itkevä nainen* (1937) © Succession Picasso 2009 Kuvasto; © photo RMN/Jean-Gilles Berizzi.

Pablo Picasso: *Jacqueline kädet ristissä* (1953) © Succession Picasso 2009 Kuvasto; © photo: RMN/Jean-Gilles Berizzi.

sen uutena symbolina taiteeseen. Francoisen taiteilija puolestaan kuvasi kukkanaisena.

Jo 1950-luvulla Picasso alkoi maalata tulevaa toista vaimoaan, josta on eniten naiskuvia. Jaqueline edusti taiteilijalle välimerellistä naisihannetta kreikkalaisine profiileineen, suorine nenineen ja suurine mantelinmuotoisine silmineen. Hänet on usein kuvattu istumassa polvet koukussa.

Picasson myöhäistuotantoon kuuluu merkittäviä teoksia, joiden esikuvina ovat vanhat mestarit. Hän innostui muun muassa *Delacroix'n Algerialaisia naisia* esittävistä maalauksista, joiden mukaan kuvasi vaimoaan Jaquelinea odaliskina turkkilaisissa puvuissa ja asusteissa. Myös tästä vanhojen mestarien innoittamasta maalari ja malli -teemasta syntyi tyyli.

Eva muotoutui kitaraksi

Olgan, Francoisen ja Jaquelineen lisäksi Picasson elämään kuului useita naisia, jotka toivat merkittävän lisän taiteilijan alati uudistuvaan kuvaustapaan. Nuoruuden aikaisista kubismia enteileivistä naiskuvista kiinnostavin on **Gert-rud Stein** vuodelta 1906. Maalaus kuuluu New Yorkin Metropolitan Museum of Artin kokoelmiin, joten emme näe sitä Ateneumissa.

Varhaiset muusat ja rakastajat

taret **Fernande Olivier** ja **Eva Glouel** sijoittuvat Picasson siniiseen, roosaan ja kubistiseen kautteen. Evan Picasso esitti kitarana, joka oli hänelle naisen vartalon symboli.

Olgan aikana Picasson rakastajattareksi tuli nuori malli **Marie-Thérèse Walter**. Ateneumin keskisaliin on koottu ryhmä veistoksia, joiden innoittajana Marie-Thérèse oli. Hänen myötä vuonna 1924 alkanut surrealismin voimis-

tui Picasson taiteessa, mistä kertoo näyttelyn hieno muotokuva-pari Dorasta ja Marie-Thérèsestä vuodelta 1937.

Dorasta itkevä nainen

Surrealismin liittyy Picasson taiteeseen niin henkilökohtaisessa kuin kansallisessakin merkityksessä. Tasapainoilu Olgan ja Paulon sekä Marie-Thérèsen ja hänen kans-

saan syntyneen tyttären **Mayan** kanssa ei ollut taiteilijalle helppoa varsinkin, kun kolmantena naisena oli jugoslavalainen taiteilija, valokuvaaja **Dora Maar**. Dorasta tuli Picasson itkevän naisen malli – aihe, joka huipentui kansallisessa merkiteoksessa Guernicassa vuonna 1937. Härän päineen ja äitien tuskaisine kasvoineen teos oli taiteilijan kannanotto viattoman baskikylän kärsimää fasistista verilöylyä kohtaan. ■

Kuva: Venni Ahlberg

Manuel Lopéz Ateneumissa. Taustalla Aamu Songin ja Johan Olinin suunnittelema Picasson olohuone.

miemme ohjeiden mukaan ripustus etenee kronologisesti esitellen taiteilijan kaikki kaudet sinisestä periodista aina taiteilijan viimeisiin töihin, joten näyttely on läpileikkaus Picasson tuotannosta. Myös hänen eri tekniikoita edustavat teoksensa – maalaukset, veistokset, kollaasit, rakennetut esineet ja grafiikka – ovat täällä, vain keramiikka puuttuu.

Olet kotoisin Espanjasta, ja Picasso on espanjalainen "kansallistaiteilija". Miten koet tämän?

Olin keväällä Madridissa ja näin Reina Sofian museossa Picasso-näyttelyn, joka oli koottu espanjalaisista kokoelmista ja Pariisin Picasso-museosta. Teoksia oli enemmän kuin nyt Helsingissä, myös museon ykkösteos Guernica oli esillä. Picasso arvosti koko elämänsä ajan Espanjaa ja vaati, että Guernica pysyy Espanjassa, joten sitä ei ole Ateneumissa. Picasson taiteessa espanjalaisuus näkyy erityisesti härkätaistelu-aiheissa ja voimakkaissa väreissä, joita hän ilmaisi andalusialaisella temperamentillaan.

Tuoko Helsingin näyttely jonkin uuden näkökulman Picassoon?

Täällä on teoksia vain Pariisin Picasso-museosta, joka perustuu taiteilijan yksityiskokoelmiin. Ateneumin näyttely muodostaa ehkä hieman intensiivisemmän näkökulman Picassoon kuin esimerkiksi viime keväinen Madridin näyttely. Täällä tapaa hyvinkin intiimiä ilmaisua, kuten rinnakkain sijoitetut Dora Maarin ja Marie-Thérèsen muotokuvat. Niissä kuvastuu Picasson naiskuville ominainen syvä tunteellisuus.

Mistä itse erityisesti pidät Picassossa?

Ensimmäisenä on mielestäni härkä-aihe. Näin Madridin näyttelyssä härän pään, joka oli rakennettu polkupyörän tangosta ja satulasta, teos on myös täällä. Pidän myös Picasson versiosta, jonka hän on tehnyt Manet'n *Dejeuner sur l'herbe* (Aamiaisen ruuhikolla) -teoksesta (1960) ja Tuoli-veistoksesta (1961), joka on leikattua ja maalattua peltiä. Lisäksi arvostan Picassoa taitavana piirtäjänä.

Härkäaihe kiehtoo Manuelaa

Espanjalainen konservaattori Manuel Lopéz muutti kuusi vuotta sitten Suomeen ja työskentelee nyt näyttelymestarina museotekniikan osastolla Ateneumissa. Tiina Ottela kysyi, mitä mieltä hän on maanmiehestään Picassosta ja tämän Ateneumin näyttelystä.

Olet Ateneumin näyttelymestari. Mitä teet?

Olen yksi kahdeksasta Ateneumin museomestaria ja työskentelen teosten talletus- ja lainausryhmässä. Työhöni kuuluu taideteosten pakkaus ja kuljetus sekä niiden teosten valvonta, joita lainataan Valtion taidemuseon kokoelmista toiseen museoon. Tarvittaessa osallistun myös konservointiin. Olen opiskellut konservaattoriksi barcelonalaisessa ammatikorkeakoulussa, jossa erikoistuin veistoksiin.

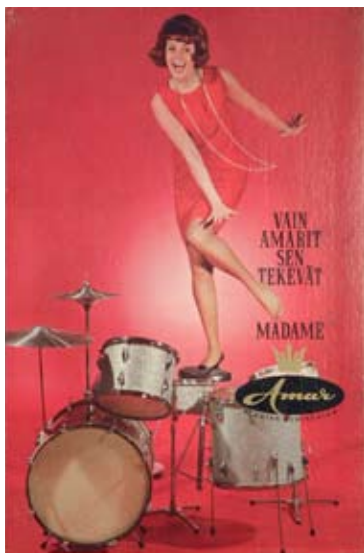
Miltä tuntui ripustaa Picasson töitä suomalaisen kansallisgalleriaan, jossa on totuttu näkemään edelfeltejä, gallén-kalleloita ja muita suomalaisia kultakauden helmiä?

Picasso sopii tänne. Hän on kansainvälinen taiteilija, ja Ateneumin tiloissa hänen teoksensa ovat harmonisesti esillä. Pariisin Picasso-museosta sa-

Taidehistorioitsija Tiina Ottela on Helsingin Osaston jäsen.

Amar[®] it sen tekivät

Kun Tornion ensimmäinen sukkatehdas, Ke-ri Oy, aloitti 53 vuotta sitten toimintansa, sen ensimmäinen tuotemerkki oli Amar. Tehdas on sittemmin vaihtanut nimeä ja omistajaa, mutta Amar on edelleen sen tunnetuin merkki.

Amarin mainosjuliste 1962. Malina 1959 missikilpailujen I perintöprinsessa Margit Jaatinen, valokuvaajana Otso Pietinen, Mainostoimisto SEK.

Tornion ensimmäisen sukkatehtaan Ke-ri Oy:n perusti 1956 kaksi Hyvinkäältä tullutta Helsingin Verkahtaan johtajaa, yli-insinööri **Eero Kalaja** ja ekonomi **Martti Hietanen**. Mukanaan he toivat työnjohtajaportaan, varsinainen työvoima palkattiin paikkakunnalta.

Ke-ri Oy valmisti aluksi vain siileä saumallista nailonsukkaa, joka oli melko paksu, 40 ja 60, jopa 100 denierin. Pyörösukkakoneet tulivat kuitenkin pian ja mahdollistivat putkimaisen, saumattoman sukan valmistuksen. Vähitellen putkista alettiin valmistaa sukkahousuja.

Viidessä vuodessa Ke-ri vakiinnutti paikkansa sukkateollisuudessa. Jo 1960-luvun alussa tehtaan mallistossa oli 11 eri tuotetta, joista kaikista oli useita väri vaihtoehtoja. Työntekijöitä oli kolmatta sataa, joista 200 naisia.

Amareiden voittokulku

Amar näkyi yhtiön tiedotteissa jo syksyllä 1956. Ensimmäinen tunnuslause oli *Amar kestää katseen ja kulutuksen*, mutta pian näkyivät myös huudahdukset *Sukkien kuningatar ja Vain Amarit sen tekevät – madame*.

Amar-nimen keksi muistitiedon mukaan mainonnan asiantuntija, professori **Arvo Puukari**. Tärkeintä oli, että se sijoittui aakkosissa ennen Suomen Triכון Atlasta, pahinta kilpailijaansa.

Amarille tehtiin vetäviä mainosjulisteita, muun muassa mainostoimisto SEK:n luoma rummuilla tanssiva tyttö, ja sepitettiin monenlaisia riimejä ja lauluja, kuten aikansa tunnetuimman riiminnikkari **Pallen** sanoittama *Sääret somat omistan arvaatteko miksi, ne Amar-sukin somistan siinä koko niksi*. Amar-twist sekä Amar-madison olivat taas **Lasse Liemolan** ja **Lill-Jörgen Petersenin** tuotan-

Muotoilu kuului saumatun ohutsukan valmistusvaiheisiin. Kuva Ke-riin tehtaalta vuodelta 1962.

toa. Amarin ympärille rakennettiin markkinointikampanjoita, myyjien koulutuspäiviä, kauppiasseminaareja ja sukkakursseja. Torniossa nähtiin julkisuuden henkilöitä, tehtaalla pidettiin muotinäytöksiä ja kaupungin urheilukentällä säärinkuningatar-kilpailu. Myös minihame, joka ilmestyi 1960-luvun puolivälissä eurooppalaiseen muotiin, vauhditti amareiden kuten muidenkin sukkahousujen voittokulku.

Heinäkuussa 1966 torniolaiset yllätti uutinen: Ke-ri Oy oli myyty Suomen Trikoolle, joka siirsi koko sukkateollisuutensa Tampereelle. Sinne siirtyivät sekä torniolaisten työpaikat että Amar.

Tehtaan toiminnan päättyessä Ke-rillä oli 341 työntekijää ja se valmisti noin neljä miljoonaa paria sukkia ja sukkahousuja. Tornioon jäivät Oy Kerilon Ltd:n lankatehdas, ja Ke-rin raunioille syntyneet kolme uutta sukkatehdasta: Norlyn Oy, Tammituote ja Tornion Sukka Oy

Norlynille viennin tunnustuspalkinto

Eero Häkli perusti Norlynin syksyllä 1966. Tuotanto aloitettiin joulukuussa 13 hengen voimin Salosen vanhassa verstaassa, mutta jo seuraavana keväänä nousi tehdashalli Torppin teollisuusalueelle. Vuoden kuluttua työntekijöitä oli jo noin 170, kaksi vuotta myöhemmin 340.

Myös Norlynin päätuote oli naisten ohuet sukkahousut. Ensimmäisiä tuotemerkkejä olivat Ava ja Nova, pian myös Norlyn. Jo ensimmäisenä vuonna valmistettiin 2,2 miljoonaa paria, seuraavana viisi miljoonaa. Vauhdikkaan alun saivat aikaan uudet, modernit koneet, nuorekas henkilökunta ja muoti. Muotoilu väheni, ja uutuuksena lanseerattiin yhdenkoon sukkahousut, jotka pakattiin ryytinä laatikoihin.

Kun Tasavallan Presidentti **Urho Kekkonen** myönsi 1971 vien-

nin tunnustuspalkinnon Norlynille, tehtaalla oli yli tuhat henkeä, joista naisia yli 800. Sukkahousuja valmistui tuolloin 23,3 miljoonaa paria. Norlynilla oli kotimaan sukkahousumarkkinoista kolmannes, viennistä peräti 78 prosenttia.

Menestyksestä huolimatta tehtaan kannattavuus alkoi laskea. Syitä oli monia: palkkakustannusten voimakas nousu, öljykriisiä seurannut inflaatio ja raaka-ainneiden kallistuminen. EEC-alueella oli sukkahousuista ylituotantoa, housumuoti yleistyi vauhdilla.

Ensimmäiset irtisanomiset tulivat 1973, kaksi vuotta myöhemmin toimitusjohtaja vaihdettiin. Kolme vuotta myöhemmin Suomen Trikoo osti yhtiön. Saneerausohjelma toteutettiin vuosina 1974-76, jolloin lomautukset tulivat tutuiksi torniolaisille tekstiilityöntekijöille. Vuonna 1977 työntekijöitä oli enää 350.

Kuva: Marja-Riitta Tervahauta

Tornion hienosukkatehdas on edelleen suuri naisten työllistäjä. Eeva Pieti (oik.) on työskennellyt 33 vuotta tehtaassa, Tornionlaakson maakuntamuseon tutkija Minna Heljala taas perehtynyt tehtaan historiaa. Molemmat ovat Naisliiton Alatornion osaston jäseniä.

Tekstiiliteollisuuden suhdanneherkkyys pakotti Suomen Triכון pohtimaan, lopettaako sukkienvalmistuksen vai panostaako teknologiaan ja keskittää tuotannon. Omistaja valitsi jälkimmäisen vaihtoehdon: kaksi vanhaa tehdasta lakautettiin ja Tornioon perustettiin 1984 uusi tehdas, Pohjoismaiden Sukkatehdas Oy, jonne keskitettiin Suomen Triכון hienosukkateollisuus. Amarien tuotanto aloitettiin uudelleen Torniossa, uusiksi tuotemerkeiksi tulivat Siloset, Suloset, Salaset ja uudeksi materiaaliksi lycra. 1980-luvun lopulla tehtaalla olivat kaikki suurimmat pohjoismaiset sukkamerkit: Vogue, Eli, Amar ja Norlyn.

1990-luvulle tultaessa emoyhtiössä jatkuivat osakekaupat, ja Tornionkin tehtaasta tuli osa Asko-konsernia. Tornion naiset saivat tottua, että tehdas oli osa kasvotonta kokonaisuutta ja johto Tampereella. Tehdas piti kuitenkin pintansa: siellä jatkui tuotteiden, pakkausten ja markkinoinnin kehittäminen.

Nykyisin Torniossa työskentelee 130 sukkatehtaalasta, ja yhtiö on vuodesta 2005 lähtien ollut osa Nanso Group Oy:tä. Yhtiön pääkonttori sijaitsee Nokialla, mutta torniolaiset suhtautuvat positiivisesti kotimaiseen isäntään, jolla on kasvot ja joka valmistaa edelleen amareita, norlyneita, vogueita... yhdeksän miljoonaa paria vuodessa. ■

Kuva: Maija Kauppinen

Uni muuttuu iän myötä

Mistä uni tykkää?

Heräämisestä samaan aikaan, päivänvalosta, liikkunnasta, hyvästä ravinnosta, rauhoittumisesta ennen nukkumaan menoa – ja unisukista.

Hyvän yönunen salaisuuksia luutteli professori **Sirkka-Liisa Kivelä** puhuessaan lokakuussa naisille unesta, unettomuudesta ja unen muuttumisesta iän mukana.

Kaikkien pitäisi tietää, mitä tapahtuu vanhetessa ja mikä on normaalia. Vanhenemisen muutoksia ei tulisi hoitaa unettomuutena ja unilääkkeillä. Uni on erilaisista eri öinä. Aikuiset nukkuvat 6,5 – 9, vauvat 16 – 18 tuntia vuorokaudessa. Ollakseen terve aikuisen unen tarve on 7,5 – 8,5 tuntia vuorokaudessa.

Unen rakenne muuttuu 50-60 ikävuoden paikkeilla. Iän lisääntyessä vuorokausirytmii muuttuu, tulee illantorkkuja ja aamunvirkkuja, päivätorkut yleistyvät. Ne ovat suosittelavia, joten - jos ne eivät häiritse yönunen laatua - iltapäivällä voi huoletta nukkua.

Unen määrä ei muutu vanhetessa. Iäkkäillä eli 75+-vuotiailla on paljon hereillä oloa, ja unikäyrä on epäsäännöllinen. Syvän unen jaksoja ja on vähän, ehkä vain yksi. Lyhytkestoiset heräämiset yleistyvät, niitä on 0 – 17. Nuorilla hereillä olojaksot ovat niin lyhyitä, että vain laitteet pystyvät rekisteröimään ne.

Unessa on neljä vaihetta. Vaiheessa yksi koetaan, ettei ole nukkunut lainkaan, keho ei ole vielä rentoutunut. Vaiheessa kaksi nukkuja rentoutuu, esimerkiksi kuorsaaminen on merkki tästä vaiheesta. Pinnallista unta häiritsevät ulkopuoliset tekijät. Vaiheet kolme ja neljä ovat syvää unta, ja ne kuuluvat iltayön uneen. Jos aamuyös-

tä on pitkiä syvän unen jaksoja ja jopa herää niistä, se on merkki liian vähästä unesta. Syvästä unesta herääminen ei ole elimistölle hyväksi.

Näiden neljän vaiheen lisäksi on REM-vaiheita (rapid eye movement), joita on on yön aikana useita. REM-unet ovat tärkeitä älyllisen ja muistiin painumisen kannalta.

Unettomuus on oire sairaudesta tai häiriöstä. Ensimmäisesti sen voi aiheuttaa jokin ulkopuolinen tekijä, kuten stressi. Toissijainen unettomuus on jonkin sairauden aiheuttama, esimerkiksi palleatyrän, masennuksen, lääkkeiden tai levottomien jalkojen. Syynä voi olla myös uniapnea, joka saattaa olla oire muistihäiriöstä tai masennuksesta.

Unettomuutta voi torjua heräämällä samaan aikaan, liikkumalla päivänvalossa, syömällä hyvin ja monipuolisesti ja rauhoittamalla elimistönsä tuntia, kahta ennen nukkumaan menoa. Tässä auttavat villasukat, jotka lämmitävät jalkoja ja viilentävät kehoa. Myös rauhallinen makuuhuone ja vuoteessa rentoutuminen auttavat pääsemään hyvään uneen.

Turvallista unilääkettä ei ole. Ne vievät muistia ja heikentävät kykyä, joita tarvitaan esimerkiksi tasapainon säilyttämisessä ja autolla ajamisessa. Melatoniinilääkkeestä Sirkka-Liisa Kivelä muistutti, että sitä ei pidä ottaa silloin tällöin, vaan säännöllisesti vähintään kolmen viikon ajan. Melatoniini on pimeään hormoni, jota erittyy yöllä kello 22 – 6 välillä. ■

Vanhemmuutta ja vanhempiaan ei saa ulkoistaa

Miten koulukiusaaminen saadaan kitketyksi? Kysyykö kukaan ikääntyneeltä, miten häntä tulisi kohdella ja puhutella? Näihin kysymyksiin haettiin vastausta Lahden lokakuuisessa Minna Canth -seminaarissa.

Lahden Alex Parkin kokoussali täyttyi lokakuun alussa naisliittolaisista.

”Suomalainen Naisliitto on ollut sata vuotta hyvällä asialla – ja on nytkin”, **Eila Saarinen**, Suomalaisen Naisliiton Lahden Osaston puheenjohtaja, toivotti naiset tervetulleiksi syysseminariin, jonka teemana oli tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu. Eli samat asiat, jotka saivat yhteiskunnallises-

ti aktiiviset naiset perustamaan vuonna 1907 liiton.

”Melkein samoihin aikoihin eli kaksi vuotta aikaisemmin Lahti oli saanut kaupunkioikeudet”, **Maija-Liisa Lindqvist**, Lahden kaupunginvaltuuston II varapuheenjohtaja, jatkoi. Asutusta alueella on sen sijaan ollut 9 000 vuotta, ja asiakir-

joissakin Lahden kylä mainitaan jo 1440-luvulla. Kuitenkin vasta Riihimäki-Pietari -rautatie ja Vääkсын kanava 1870-luvulla nostivat maa- ja vesiteiden risteyspaikan kasvuun. Samoihin aikoihin Kuopiossa vaikutti Minna Canth, naisasianainen ja yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka puuttui epäkohtiin ja esitti

rohkeasti muutoksia, joista me nyt saamme nauttia.

Maija-Liisa Lindqvist toivoikin, että meissä jokaisessa elää pieni Minna.

Koulukiusaamiselle nollatoleranssi

Vaikka koulukiusaamisesta on puhuttu vuosikymmeniä, se on kansanedustaja, LT **Tuija Nurmen** mukaan edelleen ongelma. Syynä ovat suuret koulut ja epäpätevät opettajat, jotka antavat pohjan kiusaamiselle, sekä vanhemmat, joilta ei riitä aikaa lapsilleen.

Sanonta Koti kasvattaa ja koulu opettaa pätee edelleen.

”Kodit ovat avainasemassa koulukiusaamisessa, ja parasta lääkettä onkin kunnon kotikasvatus, jossa rakastetaan mutta asetetaan myös rajat”, Tuija Nurmi totesi ja lisäsi, että samalla kouluille on turvattava riittävät resurssit asian hoitamiseksi. Eli riittävästi opettajia, aikaa, koulukuraattoreita ja työtiloja. Kouluikäiset tarvitsevat auktoriteetteja, toimintaa, valvontaa ja hyviä esimerkkejä.

Parhaiten kiusaamista ehkäistään kotien ja koulujen yhteistyöllä.

Tuija Nurmi kertoi tehneensä kevättalvella lakialoitteen perusopetuslain muuttamisesta siten, että kouluvuoden alkaessa koteihin lähetetään ohjeet, miten menetellä, jos oppilaat kokevat kiusaamista koulussa tai koulumatkalla. Myös koulut ohjeistetaan, miten kiusaamiseen puututaan, miten ja keille siitä ilmoitetaan ja miten se poistetaan.

”Kiusaamistapauksissa väliin selvittelyä ei voi sälyttää lasten harteille, vaan siihen tarvitaan aikuisia. Koulun on oltava yhteydessä kiusattuun ja kiusaajaan sekä heidän perheisiinsä. On kirjattava ylös, mitä on tapahtunut ja ryhdyttävä

parantaviin toimiin aina sosiaalitoiminta ja ja jopa poliisia myöten. Kiusaamiseen tulee puuttua välittömästi”, kansanedustaja vaatii. Kiusaamisen suhteen on oltava nollatoleranssi.

Vaatimukseen yhtyivät myös kuulijat, joista moni opettaja.

Jokaista vanhusta on kuultava

Vanheneminen ja vanhuus ovat polttavia, juuri nyt suorastaan päivänpolttavia asioita, mutta eivät suinkaan uusia. Kirjoittihän jo Aristoteles nihkeään sävyyn vanhenemisestä.

lääkkäitä ei ole kuitenkaan koskaan ollut yhtä paljon kuin nyt. Ihmiset elävät nykyään yhä pitempään ja yhä terveempinä. Tämän seurauksena on syntynyt kokonaan uusia ikävaiheita, kuten kolmas ikä. Sitä elävät seniorit/seniorat saattavat olla jopa parempikuntoisia kuin työelämänsä loppuvuotia elävät keski-ikäiset, jotka kamppailevat kiireen ja lisääntyvien vaatimusten kanssa.

”Neljäntä ikää elävät ihmiset sen sijaan usein syrjäytyvät kulttuuri- ja hyvinvointi-, mutta myös mielenterveyspalveluista”, kertoo Vanhustyön Keskusliiton asiantuntija, FT **Marja Saarenheimo**.

Eivätkä vain syrjäydy, vaan joutuvat kokemaan ala-arvoista kohtelua.

”Kulttuurimme arvostaa yksilöllisyyttä, itsenäisyyttä ja yksin pärjäämistä. Vanha ihminen, vanhus, joka tarvitsee sairautsiensa tai yleisen huonokuntoisuutensa takia muiden ihmisten apua, nähdään helposti ’toisena’; jotenkin muita vähempiarvoisena. Häntä holhotaan, eikä häneltä kysytä omaa mielipidettä. Hoitajat puhuttelevat vanhusta usein kuin pientä lasta: puhuvat yksinkertaisesti, käyttävät vain pää- ja kysy-

Maija-Liisa Lindqvistin mielestä Naisliitto vaalii hienosti Minna Canthin perintöä.

Tuija Nurmi toteaa, että hyvä kotikasvatus ja hyvät tavat ovat ilmainen käyntikortti.

myslauseita, lepertelevät tyliin ’Rouva tulee ihan rauhallisesti, ei mitään kiirettä’.

Ihminen – iäkäskin – haluaa, että hänet otetaan vakavasti ja että häntä kuullaan.

Marja Saarenheimo kertoo hakevansa parhaillaan keinoja, miten iäkkäiden ihmisten psyykkistä hyvinvointia kohenetaan. Miten oikeudenmukaisuutta lisätään ja miten kaikkein iäkkäimpiä ja eniten avun tarpeessa olevia autetaan voi-

Marja Saarenheimoa kysyy, miksi Suomessa keski-ikäiset ihmiset asuvat mieluummin eläimen kuin vanhuksen kanssa.

maantumaan ja elämään tasaveroisena. Jotta kenenkään ei tarvitsisi pelätä vanhenemista ja sitä, että joutuu vaivaksi muille. Jotta ei näkisi ainoaksi vaihtoehdoksi kuolinpilleriä.

”Millainen yhteiskunta on se, jossa vanhukset riistäisivät mieluummin hengen itseltään kuin olisivat vaivaksi?”, hän kysyy esitelmänsä lopuksi.

Siinä meille kaikille mietittävää.

Vainuviisari asiakaspalvelijalle

”Myös asiakaspalvelulta ikääntyneet toivovat asiallista, ystävällistä ja tasavertaista kohtelua”, FL **Leena Jaakkola** tiivistä esitelmänsä. Se pohjautui hänen Lahden ammattikorkeakoulussa tekemänsä lisensiaattitutkimukseen Mitäs sulle?, jossa kysyttiin 46 ikääntyvältä, työikäiseltä ja eläkeläiseltä, miten he toivoisivat itseään palveltavan.

”Hyvän asiakaspalvelijan edellytetään kohtelevan asiakasta tälle sopivalla tavalla eli puhuvan luontevan kohteliaasti. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että nuori asiakaspalvelija löytää sopivat ilmaukset, sillä palvelupuheesta puuttuvat yhtenäiset normit. Tilanne saattaa alkaa rennolla moi-ter-

Palvelupuhetta tutkineen Leena Jaakkolan mukaan katsekontakti on tärkeää sanattomassa viestinnässä.

vehdyksellä, mutta päätyä muodolliseen fraasiin olkaa hyvä.”

Sinuttelu koetaan nuorekkaaksi

Ikä on ongelmallinen myös monelle ikääntyvälle, sillä sinuttelu koetaan nuorekkaaksi. Moni korostaa myös vähään tyytymistään: riittää, ettei ole valittamista, ”tavallinen” palvelu kelpaa.

Leena Jaakkola arvelee, ettei vakuuteltu tyytyväisyys ole aina tae hyvästä asiakaspalvelusta, vaan pikemminkin sopeutumista valtakäytäntöön. Eli siihen, että kohtelias puhuttelu on historiaa, vaikka varsinkin moni vanhempi sitä edelleen toivoo. Vuorottainen sinuttelu ja teitittely koetaan häiritseväksi ja äkkiväärä sinuttelu tyyliin mitäs sulle suorastaan pahaksi.

Eräs haastateltava peräänkuulluttiikin vainuviisaria, joka auttaisi asiakaspalvelijaa kohtelemaan asiakastaan yksilöllisesti, mutta sosiaalisen välimatkan päästä. Leena Jaakkolan mielestä ehdotus on oiva ja alkoi jo pohtia, miten vainuviisarin käyttöä opettaa.

Aitoa vuorovaikutusta ikääntyvien ja ikääntyneiden välille toivoi myös Naisliiton puheenjohtaja **Oili Pāvāls** seminaarin päätöspuheessaan. ■

JULKILAUSUMA

3.10.2009

Koulukiusaajat kuriin ja ikääntyville oikeus elää

Vaikka koulukiusaamisesta puhutaan isoin otiskoin, se jatkuu. Kodin ja koulun yhteistyö ei ole kunnossa. Koululaisilta puuttuu auktoriteetteja, toimintaa ja valvontaa, eikä heillä ole ikäisiään esikuvia.

Suomalainen Naisliitto vaatii koulukiusaamiseen nollatoleranssirajaa. Sen saavuttamiseksi koulujen oppilashuollolle on taattava riittävästi resursseja. Myös työelämän pitää joustaa, jotta vanhemmat voivat osallistua kodin ja koulun yhteistyöhön. Koululaisten harrastus- ja kerhotoimintaa on lisättävä.

Ikääntyvien tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen kohtelun pitäisi olla Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa itsensänselvyyttä. Näin ei kuitenkaan ole. Vanhat ihmiset ovat järjestelmän armoilla. He syrjäytyvät ja jäävät ilman hyvinvointi- ja mielenterveyspalveluja. Ikäpolvien välistä tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta korostavan Suomalaisen Naisliiton mielestä vanhuksilla on oikeus itsenäiseen elämäntilanteeseen ja oimien toimien mukaiseen elämään.

Koulukiusattuja edelleen liikaa

1990-luvun alussa tutkin sapattivapaalla häiriökäyttäytymistä koulussa. Tutkimukseni kohteina oli 282 helsinkiläiskoulun 7.-9. luokkien oppilasta. Kaikki osallistuivat kyselyyn myönteisesti.

Kiusattuja oppilaita oli joka luokalla, mutta määrä väheni siirryttäessä seitsemänsiltä luokilta seuraaville. Oppilaiden oman ilmoituksen mukaan usein kiusattuja oli edellä mainituilla luokilla 10,8, 3,6 ja 2,8 prosenttia.

Ristiriidassa edelliseen olivat oppilaiden vastaukset kysymykseen, olivatko he itse kiusaajia. Osa jätti vastaamatta, vain yksi oppilas myönsi kiusaavansa usein.

Yleisintä kiusaamista (41,6 %) oli huuteleminen vaatteista ja ulkonäöstä sekä ivailu ja ilkeät huomautukset, seuraavaksi yleisintä (21,7 %) töniminen ruokajonossa, väli- ja liikuntatunneilla tai vain ohimennen. Vaikka tästä ei ehkä aiheudu pidempiaikaista kipua, uhri ahdistuu. Rankempaa fyysistä kipua tuottaa potkiminen ja lyöminen, joka oli edellistä hieman vähäisempää (11,9 %). Näiden lisäksi toistuvaa kiusaamista olivat tavaroiden anastaminen ja kätkeminen sekä uhkailu ja kiristys.

Kiusatun oppilaan luokka teki luokkaretken ja yöpyi hotellissa. Oppilas oli hyväkäytöksinen ja poistui aamulla ajoissa huoneesta. Hotellin siivooja löysi kuitenkin tämän tyynyn pissan läpikastelemana. Kiusaaja tai kiusaajat olivat tyydyttäneet tarpeensa.

Koulukiusaamisen kohteena on yleensä nuorempi tai heikompi oppilas. Hän on tunneherkkä ja

varovainen, usein myös käytökseltään muita epävarmempi. Joutessaan kiusanteon kohteeksi hän reagoi, etenkin ala-asteella, itkulla ja vetäytymisellä. Hän tuntee itsensä epäonnistuneeksi ja hylätyksi, hänellä ei ole ystäviä koulussa eikä hän uskalla puolustautua.

Kiusaaja on taas nykytutkimusten mukaan vain vähän tai keskinertaisesti ahdistunut. Hän on impulsiivinen ja dominoiva, usein aggressiivinen myös aikuisia kohtaan. Itsestään hänellä on aika myönteinen kuva. Luokkatovereitten parissa hän on keskinertaisen suosittu, mutta suosio laskee lähestyttäessä 9. luokkaa. Tukenaan kiusaajalla on usein 2-3 toveria, erilaisia oppilaita, joista osa epävarmoja ja ahdistuneitakin yksilöitä.

Miksi joku joutuu kiusaamisen uhriksi? Tähän on vaikeaa saada oppilailta hyväksyttävää vastausta, sillä syiksi mainitaan ulkoiset seikat. Mielestäni kiusaajat käyttävät sairaalla tavalla hyväkseen epävarmoja ja tunneherkkiä uhrejaan.

Ulkoisista syistä suurimpana oppilaat kokivat ulkonäön, toisena käyttäytymisen ja kolmantena vaatteet. Myös uhrin mielipiteet ja ujous veivät kiusaamiseen, kotiolut sen sijaan harvoin. Oppilaiden mukaan kiusaamista tapahtui useimmiten välituntien aikana, seuraavaksi useimmin ruokaillessa ja oppitunneilla, jonkin verran myös kotimatalla. Ruokailussa kiusaajat voivat kaataa uhrinsa lautaselle jäännöksiä omalta lautaseltaan.

Kiusaaminen järkyttää oppilasta. Siltä vältyäkseen hän vetäytyy välitunneilla syrjään ja pelkää jopa kouluun tuloa. Kyselyn mukaan seitsemäsluokkalaisista yli neljä prosenttia pelkäsi päivittäin. Lukumääräisesti tämä koski vain neljää seitsemäsluokkalaista, mutta

mielestäni luku on järkyttävän suuri. Pelko lievenee lähestyttäessä 9. luokkia, joissa pelkoa koki vajaa 1,5 prosenttia. Sekin on liikaa.

Suhtautumisestaan kiusaamiseen 7. luokan oppilasta yli puolet kertoi puolustavansa kiusattua tai hakevansa apua. Empatia ja auttamisenhalu valitettavasti laskivat, sillä yhdeksäsluokkalaisista vain 40 prosenttia halusi auttaa.

Oppilailta myös kysyttiin, millä kiusaamista vähennetään. Ehdotukset, joita tuli paljon, voi lajitella neljään ryhmään: 1. asialle ei voi mitään, 2. vastuu siirrettävä oppilaille itselleen eli mietittävä miltä tuntuu olla kiusattu, 3. vetäytyminen tapahtumasta eli olta-va itse kiusaamatta ja tukahdutettava surunsa ja 4. annettava ohjeita, esimerkiksi kerrottava kiusaamisesta opettajalle, kiusattava kiusaajaa, määrättävä oppilaille samanlaiset vaatteet ja kovennettava rangaistuksia. Opettajia kehoitettiin tarkempaan valvontaan ja kurinpitoon. Erittäin tärkeänä pidettiin opettajan järjestämiä puhutte- luja kiusaajan kanssa ja keskusteluja kiusattujen ja kiusaajien kesken. Vanhempia neuvottiin ottamaan yhteyttä kiusaajien vanhempiin.

Nuorempaan tai heikompaan kohdistuva kiusanteko on vuosisatoja vanha ilmiö. Tietämäni mukaan kouluissa on asiasta alettu keskustella 1930-luvulla. Paljon korjattavaa on ollut ja on, mutta tuloksia on saatu. Uutena keinona on koulukiusaamista ehkäisevä, opetusministeriön rahoittama Ki-Va Koulu -ohjelma. Se on tervetullut, sillä peruskoululaisista edelleen 5–10 prosenttia kiusataan. Määrä ei ole vähentynyt kymmeneen vuoteen. ■

Kiusaamisessa väkivalta voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen ja ryhmäväkivaltaan.

Fyysinen on tönimistä, potkimista, toisen kulkemisen estämistä, vaatekaappiin sulkemista, lyömistä ja - äärimmäisenä muotona – tappamista. Psyykinen väkivalta, joka on tyttöjen keskuudessa edellistä yleisempää, on usein verbaalista kuten uhkailua, ivaamista, ilkeyksiä ja nimittelyä. Uusimpia tapoja ovat internetin ja matkapuhelinten välityksellä kiusaaminen. Kiusantekoa on myös epämiellyttävä ilmeily, selän kääntäminen ja toisen loukkaaminen kieltäytymällä täyttämästä tämän toiveita. Ryhmäkiusaaminen taas kohdistuu joukkovoimin yksittäiseen oppilaaseen.

Naisliittolaiset myöhäisjugendin lumoissa

Lahden MC-seminaaripäivä päättyi Lahden kaupungintalolla, johon naisliittolaiset oli kutsuttu tutustumaan.

Tumma tiilitalo on maamme kauneimpia kaupungintaloja, sisustustaan myöten Eliel Saarisen suunnittelema myöhäisjugendin helmi. Varsinkin interöörit ovat ainutlaatuiset, sillä värien runsaus, riemukas ornamenttien käyttö ja kultaus eivät ole meillä tavallisia.

Kaupungintalo valmistui vuonna 1912 ja oli huikea saavutus 4 000 asukkaalle kaupungille, joka oli seitsemän vuotta aikaisemmin saanut kaupunkioikeudet. Se oli myös taloudellinen ponnistus, sillä talon kustannukset ylittivät kaupungin vuoden bud-

jetin.

Jos Lahden tuolloiset isät ansaitsevat kehuja, suuri kiitos kuuluu myös 1980-luvun päättäjille, jotka antoivat kaupungintalon saneerauksen alansa huipulle, sisustusarkkitehti Antti Nurmesniemelle. Hänen kätensä jälki näkyy ensimmäisen kerroksen kaupungin hallituksen salissa ja varsinkin graniittisessa kellarikerroksessa, jossa poliisilaitos ja putkat saivat ravintola Tyrmäksi muuttuessaan hiltyn hienostuneet värit ja niukkailmeisen kalustuksen. ■

Aulaa hallitsevat kauniisti koristellut holvikaaret, joista avautuvat näkymät molempiin sivuaukoihin. Oviholvien alla Helsingin osastolaiset Riitta Sivenius (vas.), Rauni Auvinen, Irja Nissinen ja Kyllikki Suorsa.

Teknisen ja ympäristötoimialan johtajan Timo Ahosen mukaan Lahden kaupungintalo edustaa tyyllisesti Eliel Saarisen myöhäisjugendin hillittyä, abstraktista linjaa.

Helsingin Osastoa edustavat Gunvor Lindström (vas.), Oili Pāvāls ja Pirkko-Liisa Hyvärinen kaupunginhallituksen istuntosalissa. Taustaseinällä Maija Lavosen tekstiiliteos Lahti.

LAHTI

1980-luvulla valtuustosalin väriyty palautettiin alkuperäiseksi. Saliin mahtuu nykyään hyvin 59 valtuutettua, mutta käynee ahtaaksi, jos aie Päijät-Hämeen suurr-kunnasta toteutuu.

Liisa Temisevä Jyväskylän Osastosta ihastelee Lahtea 1980–90-luvuilla johtaneen Seppo Välisalon pronssi-pystyin rillejä.

Lahden Osaston puheenjohtajan Eila Saarisen hymy on aito: seminaaripäivä onnistui hyvin.

Juho Kusti Paasikivi eli lapsuutensa ja nuoruutensa Lahdessa. Antti Favénin maalauksen edessä Helsingin Osaston Maijaliisa Kaistila

Valtuustosalin oviseiniä komistaa kookas kaupunginvaakuna.

Valtuuston puheenjohtajan tuoli on tyylikäs, vaikkakaan ei kovin mukava istuin. Se samoin kuin valtuutettujen tammituolit ovat Eliel Saarisen suunnittelemat.

Kyllä tällaisessa Tyrmässä kelpaa istua.

Missä on Leskirouva Freytagin kuja?

Helsingin Osaston syyskokouksen jälkeen kuljimme toimittaja Antti Mannisen opastuksella pitkin naisten mukaan nimettyjä Helsingin katuja. Antti Manniselta on tänä syksynä ilmestynyt kirja *Kenen kadulla asut?*

Naisten osuus henkilönimien mukaan nimeytyistä kaduista on vain noin 15 prosenttia. Kirjan 27 naisen ryhmässä taiteilijat ovat selvänä enemmistönä, hyvänä kakkosena tulevat kuninkaallisten mukaan nimetyt kadut. Helsingin perustaja Kustaa Vaasa on itsensä lisäksi saanut kaikkien kolmen rouvansa nimet katuosoitteisiin. Antti Mannisen mukaan taksit saavat todella keskittyä naputellessaan navigaattoriin auton tilausta osoitteeseen Margareeta Leijonhufvudin puisto, jotta auto lähtee oikeaan suuntaan Vanhaan kaupunkiin. Sieltä löytyvät myös kahden muun vaimon – Katarina Saksilaisen ja Katarina Stenbockin – nimikkokadut.

Venäjän vallan aikaisista keisarinnoista Elisabet ja molemmat Maria Feodorovnat elävät katunimistöissä. Aleksanteri I:n äiti Maria Feodorovnulla on kartoissa sekä oma saksalainen etunimensä Sophie että virallinen ortodoksinen nimensä Maria eli Sofi-

an ja Marian kadut Kruununhaassa. Kruununhakaan on saanut myös Aleksanteri I puoliso Elisabeth nimikkokatunsa Liisankadun. Sen sijaan Maria Feodorovna nuorempi tunnetaan meillä paremmin tanskalaisella nimellään Dagmar. Hänen mukaansa nimetty katu on korttelin päässä liittomme huoneistosta, joka sijaitsee Aurorankadulla. Nimensä se on saanut Aurora Karamzinista, jonka mukaan on myös Hakasalmen huvilan itäpuolella oleva tie nimetty Karamzinrannaksi.

Suurin osa oman kadun saaneista naistaiteilijoista on kaikkien tuntemia, kuten Minna Canth, Ida Aalberg, Aino Ackté tai Maila Talvio. Joukossa on myös nimiä, joihin tutustuu vasta kirjan avulla, kuten esimerkiksi kuvataiteilija Hilda Flodin, joka sai kuvanveistäjäoppinsa itsensä Auguste Rodinin ateljeessa 1906-09. Hilda Flodin on myös eräs niitä harvoja, ei kuninkaallisia naisia, joka on päätenyt puolisonsa

Kuva: Maija Kauppinen

Antti Manninen yhtyi kukittajansa Leena Krohniin sanoihin, että naiset ovat jääneet kakkosiksi Helsingin katuja nimettäessä. Muotokuvan Lucina Hagman on sellaisen saanut; hänellä on oma nimikkopolku Malmilla.

kanssa kartalle. Hänen toinen aviomiehensä lääketieteen professori ja Keskussotilassairaala Tilkan perustaja Taavetti Laitinen on saanut nimeään kantavat aukion, kadun ja kujan entisen Tilkan länsipuolelle, samalle Pikku Huopalahden alueelle, jossa on myös Hilda Flodinin kuja ja aukio.

Tiedenaista on nimensä katuverkostoon saanut vain Agnes Sjöberg, joka lienee maailman ensimmäinen eläinlääketieteen tohtoriksi väitellyt nainen. Hän sai opiskeluoikeuden Dresdenissä 1910-luvulla. Tämä oli ennenkuulumaton miesvaltaisessa eläinlääketieteessä. Koko elämänsä ajan Agnes Sjöberg sai kokea sukupuolensa vuoksi syrjintää mieskollegojensa taholta. Eikä vähiten täällä koti-Suomessa. Asiakkaat kuitenkin pitivät hänestä ja olivat tyytyväisiä eläintensä hoitoon.

Vain kaksi naisasianaista löytyy osoitekartastosta: Lucina Hagman ja Alli Trygg-Helenius. Näistä jälkimmäinen on mukana raittiusaatteen uranuurtajana. Naisyrittäjistä vain ravintoloitsija Kaisa Wahllundin nimi löytyy kartastoista, mutta sitäkin useammalla tavalla. Onpa koko Kaisaniemen puisto nimetty hänen Ravintola Kaisaniemensä mukaan.

Illan aikana virisi vilkas keskustelu siitä, keitä naisasianaista pitäisi muistaa omalla karttanimellä. Osastomme puheenjohtaja **Leena Krohnin** mielestä henkilö, joka sen ansaitsisi, on Tekla Hultin. Tehävänä on vain ensin löytää Hultinin elämään liittyvältä alueelta sopiva aukio tai katu, jonka nimeämistä sitten voisimme ehdottaa kaupungin nimistöasioista vastaaville.

Katunimet olivat oiva piriste marraskuun synkkänä iltana. Illan vieras oli yllätynyt runsaasta ja innokkaasta osallistujien joukosta, erityiskiitoksen saivat emäntämme Kyllikin leivonnaiset.

PS Otsikkorouvan kuja on Viikissä. Sinne kaavoitettavaan tiedepuistoon saadaan toivottavasti lisää tiedenaisten nimiä. Ja heitähän on, Leena Palotiestä alkaen! ■

Naisia, jotka ovat saaneet oman nimikkokadun, -kujan, -polun, -aukion tai -puiston, on Antti Mannisen kirjassa 27. He ovat Ida Aalberg, Aino Ackté, Elisabeth Aleksejevna, Minna Canth, prinsessa Dagmar, Ida Ekman, Maria Feodorovna, Hilda Flodin, Christina Freytag, Lucina Hagman, Maria Jotuni, Aurora Karamzin, kuningatar Kristiina, Larin Paraske, Margareta Leijonhufvud, Toini Muona, Gunnel Nyman, Katariina Saksilainen, Agnes Sjöberg, Katariina Stenbock, Maila Talvio, Elli Tompuri, Alli Trygg-Helenius, Ulrika Eleanora, Katri Vala, Catharina (Kaisa) Wahllund ja Mathilda Wrede.

Kätkeyty totuus naisen elämästä

on nimeltään koulutustilaisuus, jonne Suomalaisen Naisliiton Helsingin Osasto kutsuu kaikkia naisliittolaisia lauantaina 6.2.2010 kello 12-16. Tapahtuma on entiseen tapaan ravintola Kaisaniemessä, ja sen vetää Osaston koulutustoimikunnan puheenjohtaja Pirjo Norvama.

Ohjelma:

- kello 11:30 Ilmoittautuminen
- 12:00 Päivän avaus, Pirjo Norvama
- 12:10 Shaikka Balalaikka -yhtye
- 12:30 Nainen ja raha – matkalla arjen vaurauteen, YTT, dosentti Leila Simonen, Voimapaja Oy
- 14:00 Lounas: lohi-/kasviskeitto, leipä ja voi, kahvi/tee ja punssikakku
- 14:45 Naisten ja miesten arvosta työssä ja elämässä, varatuomari Tuulikki Petäjäniemi
- 15:15 Kauhun tasa-arvo, kirjailija, toimittaja Roman Schatz
- 15:45 Keskustelua
- 16:00 Päivän päätös, Pirjo Norvama

Sitovat ilmoittautumiset toimistoon naisliitto@kolumbus.fi tai puh. 0440 699 277 ja maksu (liiton jäseniltä 20, ulkopuolisilta 25 euroa) viimeistään maanantaina 25.1.2010 Helsingin Osaston tilille 157430-2391 viitenummerolla 31121. Ilmoittautumisessa mainittava mahdolliset ruoka-allergiat.

Tositapahtumiin perustuva elämäntarinaromaani **AMALIA MATKALLA MAAILMALLE**

1930-50-luvuilta: Kymenlaakso, Lontoo, Helsinki.
Hinta 15 €, kotiin toimitettuna 17 €.

Tilaukset: oili.kinnunen@luukku.com,
puh. 044 5100 222.

Köyhyydellä on naisen kasvot

Köyhien maiden naisista 70 prosenttia jää tänäkin päivänä nälkäiseksi. Miehet syövät perheissä ensin. Mitä jää, jää naisille ja lapsille.

Tuula Hautala suositteli iäkkäille edunvalvontavaltakirjaa. Oikealla seminaarin juontaja Kirsti Ojala, Naisliiton Oulun osaston sihteeri.

Naisten elämän hallintaa meillä ja muualla kirkastettiin Oulussa lokakuussa Kohtuuden rajat -seminaarissa. Tapahtuma toteutettiin kolmen naisjärjestön voimin: Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston, Oulun Ympäristön Kalevalaisten Naisten ja Oulun seudun NYTKISin.

Naisten pankki auttaa köyhiä

”Kehitysmaiden naisista 70 prosenttia näkee nälkää”, kertoi Jyväskylän yliopiston professori **Anna-Maija Lämsä**. Tätä torjumaan Kirkon Ulkomaanapu perusti suomalaisena innovaationa vuonna 2007 Naisten Pankki -rahaston, jonka tehtävänä on kehittää naisten yritystoimintaa ja ammattiosaamista.

”Me voimme auttaa lahjoittamalla rahastoon”, Anna-Maija Lämsä kertoo. 25 eurolla yksi niukuudessa elävä saa ammatin, 750 euron osakkeenosto mahdollistaa kyläpankin perustamisen.

Naisten Pankki on nimensä mukaisesti naisten sitä johtaa nainen, 2/3 toimijoista on naisia ja lainaa myönnetään naisille. Pankkeja on Kambotzassa, Ugandassa, Laosissa, Liberiassa ja Nepalissa. Tyypillisiin lainan saajia ovat maanviljelijät, kampaajat,

kosmetologit ja kauppiaat. Naiset maksavat lainansa, joten luottotappioita ei synny.

Oulussa, kuten monessa muussakin Suomen kaupungissa, toimii Naisten Pankin tukiryhmä, joka kouluttaa lobbareita innostamaan oman elinpiirinsä ihmisiä Pankin säännöllisiksi tukijoiksi.

”Auttaminen on merkki myötätunnosta”, Anna-Maija Lämsä totesi.

Veden nousu uhkaa Vietnamia

YK:n kehitystehtävissä Vietnamissa vuosina 2006-2008 työskennellyt Oulun Unifemin paikallistoimikunnan jäsen, kasvatustieteiden maisteri **Marjo Riitta Tervonen** kertoi ilmastomuutoksen vaikutuksesta Vietnamiin.

”Vietnamissa on yli 2 000 kilometriä rantaviivaa, joten se on altis ilmastomuutoksen tuomille vahingoille. Ennusteiden mukaan merenpinta nousee seuraavan sadan vuoden aikana metrin, minkä seurauksena yli 10 miljoonaa ihmistä menettää kotinsa.”

Veden nousu vie elannon erityisesti naisilta ja lapsilta, sillä pääosa pelloista on naisten viljelemiä ja kaukauppiasta 95 prosenttia on naisia. Miehet syövät

Paula Mällisen mukaan ihminen kestää monenlaista, kun saa tukea

perheissä ensin, mitä jää, jää naisille ja lapsille. Tyttöjä ei opeteta Vietnamsissa uimaan eikä kiipeämään puuhun, joten tsunamissa ja tulvissa kuolee pääosin naisia ja pikkutyttöjä. 86 miljoonan asukkaan Vietnam on maailman 13. väkirikkain ja yrittää pitää perheiden lapsiluvun kahtena. Koska jokainen perhe haluaa poikalapsen, maassa on sataa miestä kohden 120 naista.

Marjo Riitta Tervonen puhui myös sukupuolivaikutusten arvioinnista eli suvauksesta kotimaan julkishallinnon palvelujen ja budjetoinnin luotaamisessa ja painotti, että eriarvoisuuden korjaamisessa tarvitaan suomalaisnaisten panosta. "Niin meillä kuin muualla naiset ovat aliedustettuina ympäristövaikutuksista päättävissä elimissä."

Edunvalvoja valittava ajoissa

Asianajaja **Tuula Hautala** valotti naisten edunvalvontaa kertoen vuonna 2007 holhouslakiin tehdystä muutoksesta, edunvalvontavaltakirjasta.

"Nimeämme tuttavapiiristämme henkilön, joka hoitaa määrittämämme tehtäviä, kun meidät on osoitettu lääkärin todistuksella kykenemättömiksi hoitamaan asioitamme. Voimme hänen avullaan lahjoittaa muun muassa lapsillemme ja lapsenlapsillemme vuosittain summan, jonka laki sallii ilman lahjaveroa. Edunvalvoja voi myös hankkia meille hoitopaikan yksityisestä hoitokodista kunnallisen vanhainkodin sijaan."

Tuula Hautala kertoi myös merkittävästä ilmaisupalvelusta, asianajajapäivystyksestä, jota Asianajajaliitto ry tarjoaa Oulun kaupunginkirjaston lainausosastolla.

Turvaa äideille ja lapsille

"Jokainen lapsi on pelastamisen arvoinen" haastoi Oulun Ensi- ja Turvakodin psykoterapeutti **Paula Mällinen** kuulihoitaja Miina Sillanpään sanoin.

Kodin toiminta onkin monipuolista, lapsia ja äitejä palvelevaa. Baby Blues -hankkeessa tarjotaan kollektivauvoille yöhöitoa äidin nukkuessa kotona jaksakseen helliä taas päivän itkevää ihmettään. Serafiinapäiväkodissa opetetaan alle yksivuotiaiden äideille lapsen kanssa elämisessä tarvittavia käytännön taitoja. Turvakoti auttaa perheväkivallan uhreja ja heidän lapsiaan tarjoamalla turvallisen paikan ja traumaterapiaa sekä keskustelemalla. Miina-hanke auttaa väkivaltaa kokeneita naisia voimaantumaan ja turvakodin lapsityö lyöntejä kokeneita lapsia eheyttämään. Ensi- ja Turvakodin kirpputorit ovat taas paikka, josta haetaan kotoaan pakoon lähteneille muun muassa lasten ja naisten vaatteita ja huonekaluja.

Ensi- ja Turvakodissa käy vuosittain 30–50 äitiä. Aiemmin asiakas viipy palvelukodissa vuoden, tänään vain kolme kuukautta.

Uuden turvaa hakevien ryhmän muodostavat iäkkäät äidit, joita aikuiset lapset uhkaavat ja pahoinpitelevät. Paula Mällinen jätti kuulijansa miettimään vaikeaa kysymystä: "Pitäisikö kohdussa olevan sikiön lainsäädännöllistä turvaa parantaa alkoholisoituneen äidin riskikäyttäytymistä vastaan?" ■

Terttu Välikangas on Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston varapuheenjohtaja.

Anna-Maija Lämsä (vas.) ja Marjo Riitta Tervosta huolettua naisten nälkä.

Lyyristä sanataidetta Oulussa

Syyskuun alussa Suomalaisen Naisliiton Oulun osasto oli ylpeä, kun kaksi sen jäsentä, lyriikkamestarit Eeva-Kaarina Sarastamo ja Eeva Holma, oli kutsuttu lausumaan runojaan kaupungin Muusajuhliin.

Eeva-Kaarina Sarastamo ja hänen trubaduurinsa Sepo Raappana (vas.) ja Reksa Lampinen.

Sanataidefestivaali Oulun Muusajuhlat järjestettiin syyskuussa antiikin muusien kunniaksi jo kuudennen kerran. Niitä koordinoi oululainen kirjoittajayhdistys Huutomerkki ry, joka kokosi ohjelmiston alueen muiden kulttuuritoimijoiden kanssa.

Mukana oli myös kaksi Suomalaisen Naisliiton lyriikkamestaria, **Eeva-Kaarina Sarastamo** ja **Eeva Holma**. Molemmat ovat viime vuodet opiskelleet kirjoittamista Oulu-opistolla Pirkko Böhm-Sallamon ohjauksessa.

Lausuntataiteilija Eeva-Kaarina Sarastamo esiintyi Oulun kaupungin kirjastossa. Kahden trubaduurin laulut johdattelivat kuulijoita lempeästi kuvasta toiseen, kun lausuja loi temperamentikkaasti elämän eri tilanteista tulta ja säihkettä sisältäviä maalauskuksia. Kuviksi rakentuivat niin kaunis kotimaamme ja naapurimaa Ruotsi kuin kaukainen Kiina, jossa Eeva-Kaarina on useammankin kerran käynyt tytärtään tapaamassa. Tunteita herättäväksi detaljiksi nousi Pikku-Eeva Lapin sodan evakkomatalla.

Eeva-Kaarina Sarastamo oli kirjoittanut esittämäänsä runot eläkkeelle pääsytään jälkeen kahtena viime vuotena, kun Oulun kaupungin kiinteistöassistentin työ ei enää määrännyt päivän kulkua. Runonlausuntaa ja -kirjoittamista hän on harrastanut koko ikänsä ja kehittänyt ilmaisutaitojaan näyttelemällä

Oulu-opiston Runoteatterissa ja muissakin näytelmäproduktioissa sekä lausujana yli 30 vuotta. Hän voitti viime elokuussa SM-lavarunouden Pohjois-Suomen Poetry Slamin. Kun Kaleva-sanomalehden toimittaja kysyi onnistumisen syytä, Eeva-Kaarina totesi tähtihetken osuneen kohdalleen.

Lausujavirtuosi Eeva Holma esiintyi Haukiputaan Teatterikuopassa. Hän esitti omaa tuotantoaan kahdesta runokirjasta, Savisivalluksista ja haiku- ja tankarunoja sisältävästä Henkosista. Esiintymiskerta oli viidessadasneljästoista.

Pitkä, hyväryhtinen Eeva Holma suolsi vahvoja runojaan suoraan ja konstailematta, mikä hiljensi kuuntelijat. Hän kuvaa ihmisiä tarkoin, sarkastisin tuokiokuvoin. Merenrannan ja tunturin laen sielunmaisemakseen saanut Eeva synnyttää haiku- ja tankarunonsa tiivistelminä maisemasta, jossa näkee kauas, ajatus on vapaa ja rauha ympärillä.

Eeva Holma on syntynyt Kuusamossa, mutta asuu nyt Haukiputaalla meren pärskeiden ja tuulen suolaisuudessa. Viimeiset 37 vuotta hän on esiintynyt lausu-

Kun Eeva Holma nousi syyskuussa Haukiputaan Teatterikuopan näyttämölle, esiintymiskerta oli viidessadasneljästoista.

OULU

jana ja imenyt 30 vuotta puolisonsa, ammattitaiteilija Kari Holman, kanssa Kajaanin Runoviikoilta ajassa liikkuvat lyriikkaefektit. Työuransa Eeva on tehnyt opettajana Ylikiimingissä. Ammattiopintojensa lisäksi hän on suorittanut kirjallisuuden cum lauden Jyväskylän ja suomen kielen approbaturin Oulun yliopistossa. Lausuntaa hän on opiskellut Oulun yliopistossa ja useilla Suomen Lausujain Liiton kursseille.

Molemmat taiteilijat ovat yhdistysaktivisteja.

Eeva-Kaarina Sarastamo herätti Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston uudelleen elämään vuonna 1980 ja heilutti puheenjohtajan nuijaa 11 vuotta. Nuija pyssy Eeva Holmankin käsissä, sillä hän on ollut Haukiputaan Taideyhdistyksen puheenjohtajana seitsemän vuotta. Molemmat ovat Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston aktiivitoimijoita, mutta kuuluvat myös useisiin Oulun seudun kulttuurijärjestöihin, muun muassa Oulun Ympäristön Kalevalaisiin Naisiin.

Eeva Holma:

Tankoja

*Teen taidetta
tulenkestävää
teille ja tuleville
tilintekoa turhaa
vai tuonpuoleistako teen?*

*Vanha kömpelö
tuunaa tauluja hupsu.
Surrealismiaiko?
Proosasta aforismiksi
Taidetta myytäväksi.*

*Hulluus ja runojen rajuus hämmentävät,
alitaajuntaasi varoen analysoit.
Näyttämön lattialla tanssit estoitta,
sielusi, mielesi kehosi
paljaaksi.*

Sisko lida Kuikka 70 vuotta 23.11.2009

Sisko Kuikka liittyi Oulun osastoon 1980-luvun alussa pian osaston uudelleen elvyttyä ja on siitä asti siinä innokkaasti toiminut. Kantanut kortensa kehoon niin runoja esittäen kuin rahaa keräten. Eräätkin vohvelit hän on paistanut Otto Karhin puiston kupeessa muiden osastomme naisten kanssa Oulunpäivillä. Kirjoittajan ja Siskon avioiijat ovat kuskanneet pöytiä ja taikinasaveja paikalle, homma on lähtenyt käyntiin ja rahaa tullut kiitettävästi!

Osastomme toimi monitahoisesti. Vaaleja ennen on aina paneeleja, joissa osanottajia riittää. Runoja esitämme pari kertaa vuodessa ja kaupungintalon juhliissakin olemme esiintyneet useaan kertaan. Sisko on aina innolla mukana. Tosi iloisia muistoja on hyvä muistella ja nauru pidentää ikää! Edelleen me vanhat jäsenet olemme mukana toiminnassa, ja sehän jo kertoo paljon osastostamme! Onnea Sisko kulta! – Eeva-Kaarina Sarastamo

Kuva: Kirsti Ojala

Naisen elämänkaari runoina

Liisa Toivosen dramatisoima runomatinea kokosi marraskuussa Riitta Messmanin ystävät runsaslukuisesti Oulun Rauhalaan. Matinean teemana oli Naisen elämää, ja se koostui L.Onervan, Maria Jotunin, Minna Canthin ja Aino Kallaksen tuotannosta. Naisen

– Riitan – elämänkaari piirtyi runojen kautta kaikkine, raskainekin, kokemuksiineen.

Riitta otti yleisönsä. Yli satapäinen naisjoukko kuunteli hiiskumatta joka sanaa. Runsaat aplodit ja kukat kertoivat lausujan suosiosta. – Kristiina Haukkamaa

Syyskokouksessa syvennyttiin Merenkurkkuun

Kuva: Terttu Nyman

Merenkurkulle ovat ominaisia pitkät, kapeat kivenmuhkuraiset saarekkeet.

Kun Finn-niminen ilkeä jättiläinen karkotettiin Ruotsista, hän täytti suuren nahkasäkin kivillä ja lähti etsimään uutta maata. Mutta säkki repesi Merenkurkussa, kivet vierivät säkistä, ja niistä muodostui lukuisia pikkusaaria ja luotoja.

"Tarinan mukaan Merenkurkun saaristo syntyi näin", luonto-opas **Sari Saarikoski** kertoi Vaasan Naisklubin syyskokouksessa, mutta oikaisi pian, että tosiasiasa saariston geologinen historia ulottuu parin miljardin vuoden taakse.

"Mannerjäätikkö painoi maata, ja sen sulamisvaiheessa maa nousi voimakkaasti - nykyään maannousu on noin kahdeksan millimetriä vuodessa. Sulamisen seurauksena syntyi saaristoon moreeniseläkkeitä, ns. pyykkilauta-moreeneita. Nämä De Geer -mo-

reenit ovat poikkeuksellisen hyvin muodostuneita ja edustavia, esiintyvät röykkiöissä alueella ja näkyvät koillis-lounais-suuntaisina pitkinä, kampamaisina harjanteina."

Vuonna 2006 Merenkurkun saaristo liitettiin Unescon maailmanperintöluetteloon Ruotsin Korkean Rannikon laajenuksena. Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi oli hyväksytty jo vuonna 1972.

Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan mukaan alue on geologisten ja maisemallisten arvojen takia ainutlaatuinen ja laajalti tunnettu maailmanperintökohde, joka tarjoaa asukkaalleen viihtyisän vetovoimaisen elinympäristön ja aitoja elämyksiä vierailijoille. Sen ainutlaatuisuutta lisää meriveden suolapitoisuuden nopea aleneminen, minkä aiheuttaa pohjoisesta ja etelästä tulevien merivirtojen kohtaaminen.

Alueen monipuolinen kasvi- ja eläinkunta houkuttelee alueelle runsaasti retkeilijöitä.

"Merenkurkun alueella on lukuisia vaellusreittejä ja luontopolkuja", Sari Saarikoski kertoi. "Siellä on mahdollista tehdä saaristoristeilyjä sekä vene- ja melontaretkiä. Saarista suurin on Raippaluoto, jossa on pieniä, ihastuttavia kyliä kirkkoineen ja kyläkauppoineen."

Lisätietoa alueesta, jolla on asukkaita 2 500 ja saaria 5 600, antaa Vaasan Pohjanmaan Museon yhteydessä oleva Merenkurkun luontokeskus Terranova.

Yhteistyö on voimaa

Tämän totesi myös Vaasan Suomalainen Naisklubi tyhjentäessään ennen omistamansa talouskoulun kellarista vuosikymmenten mapeista ynnä muista papeista. Vaasan Suomalaisesta Klubista ilmestyi ahkeria ja vahvoja miehiä kantamaan laatikoita.

Myöhemmin kokoonnuttiin keskustelemaan yhteistyöstä, ja sen seurauksena Suomalaisen Klubin kerhoiltan Upseerikerholle tuli myös Naisklubille kut-su. Ensimmäisellä kerralla paneuduttiin euroedustaja **Ville Itälän** johdolla EU-asioihin, seuraavana oli vuorossa pelastusjohtaja **Pentti Partanen** ja lokakuussa vieraaksi saapui "Vaasan poika", valtakunnansyyttäjä, professori **Matti Kuusimäki**, jonka aihe oli Volvo Markkasesta nettirikollisuuteen, miten vastustaa tietoverkkorikollisuutta.

Ongelmia on Matti Kuusimäen mukaan sekä teknisellä että järjestelmällisellä tasolla. Kansainvälinen yhteistyö on tärkeää erikoisesti neljän Pohjoismaan välillä. Tietoverkkorikollisuus lisääntyy mitä useampi

TEKSTI JA KUVA: PIRKKO RIIPINEN

käy kauppa verkossa. "Uhkia voi välttää, jos käyttää tervettä järkeä, torjuntakeinoja on runsaasti", lohduttaa valtakunnansyyttäjä. – Pirkko Riipinen

Kuva: Pirkko Riipinen

Valtakunnansyyttäjä Matti Kuusimäki ja Vaasan Suomalaisen Naisklubin puheenjohtaja Seija Lähdemäki.

Kulttuurikierroksia hautausmaalla

Naisliiton Jyväskylän osastolaiset ovat osallistuneet tänä vuonna hautausmaan kulttuurikierroksille. Keväällä niiden teemana oli Vahvat naiset menestyvien miesten takana, syksyllä Syksyn värit ja taiteilijat.

Hautausmaakierrosten oppaana toimi osaston sihteeri Marja Nieminen.

Syksyn viileä sää ei haitannut, kun joukko naisia kierteli hautausmaalla ja kuunteli tarinoita. Mielenkiintoisimpia kohteita oli runoilija, 19-vuotiaana kuollut **Isa Asp** ja hänen hautamuistomerkkinsä.

Isa Asp syntyi 1853 ja vietti lapsuuttaan Suomussalmella ja Puolangalla. Vuonna 1871 hän pääsi Jyväskylän seminaariin, jossa viihtyi hyvin. Hänestä pidettiin, ja hän kantoi huolta paikkakuntansa nälänhädästä ja ystävistään. Isan elämä päättyi 1872, jolloin hän kuoli keuhkotautiin. Hän oli vilustunut palatessaan kotiseudultaan Jyväskylään.

Isa Asp oli aikansa lupaavimpia runoilijoita. Ruonsa hän kirjoitti enimmäkseen ruotsin kielellä, jota oli oppinut koulussa Raahessa.

Isa Aspin haudalle pystytettiin aikanaan marmoriristi, mutta kun se katosi, paikalle asetettiin graniittinen laatta. Marmoriristi löytyi myöhemmin erään jyvaskyläläisen oppilaitoksen vintiltä. Miten se oli sinne joutunut, sitä ei tiedetä. Nyt haudalla on risti ja laatta.

Joulukuussa jyvaskyläläisillä on vielä mahdollisuus kuulla lisää runoilijattaren elämästä Kuokkalan kartanossa sen kulttuurihistorialliseen luentosarjassa.

Kirje Jyväskylästä

Marraskuussa Naisliiton Jyväskylän osasto toteutti teatterimatkan Riihimäelle. Menomatalla poikkesimme Hämeenlinnassa, jonka Vanajanlinna ja sen historiaan tutustuimme. Saimme ihailla linnan rakenteita ja kuulla kaupunkioipas **Marketta Suontausta** kerrontaa linnan vaiheista.

Vanajanlinnaa olisimme voineet katsella enemmänkin, mutta meitä odotti herkullinen buffet-lounas – ja nälkähän jo sopivasti olikin. Kun sitten kipitimme bussille, sadekin oli lakannut ja hiukset säilyivät kuivina. Eiväthän ne saaneet kastua teatteriin mennessä!

Riihimäen teatterissa näimme riemukkaan komedian Hyvää syntymäpäivää Vivian!. Pääosaa eli teatteridivaa, joka ei halunnut viettää 60-vuotispäiviään, näytteli **Satu Silvo**. Näytelmä oli nautinnollinen ja osasuoritukset hyviä; harvoin kuulee yhtä paljon naurun pyrähdyksiä.

Näytelmän jälkeen poikkesimme vielä Suomen Lasi-museossa, jonka upeat lasiesineet muistuttivat meitä vuosien varrella nähdyistä esineistä. Monen kodista niitä myös edelleen löytyy.

Sitten vielä paikallinen uutinen: Viime maaliskuussa Keski-Palokan koulu otti yhteyttä osastomme puheenjohtajaan **Liisa Kuuselaan** ja pyysi aineistoa Minna Canthista tämän nimikkopäiväksi koottavaan näyttelyyn. Näin suomalaiset vaikuttajanaiset pysyvät esimerkillisinä jälkipolville.

Jyväskylän osasto toivottaa Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta.

Isa Asp oli lupaava suomalainen runoilija.

Muisteluista romaani

Ihmisen sanotaan elävän neljä elämänvaihetta. Oili Kinnunen, naisliittolainen, elää nyt vahvasti niistä kolmatta. Kun työ englannin kielen lehtorina päättyi 1996, hän muutti Helsinkiin, alkoi pelata bridgeä intohimoisesti ja – kun tunsi taitavansa sitä tarpeeksi – ilmoittautui luovan kirjoittamisen kursseille.

Oili kertoo, ettei muistikuvia ollut helppo siirtää romaaniksi.

Samaa aloitekykyä ja rohkeutta vastata uusiin haasteisiin Oililla on ollut aina. Jo ylioppilasvuonna hän oitis lakin saatuaan lähti Lontooseen englannin kieltä oppimaan. Tuli sieltä vuoden päästä Helsinkiin, jossa pestautui agentuuriliikkeeseen ja aloitti iltaopiskelun Liikemiesten kauppaoppilaitoksessa. Toimi sitten tukkuostajana SOK:n pääkonttorissa, valmistui merkonomiksi, meni naimisiin ja muutti miehensä työn mukana Sippolaan, Tornioon ja vuonna 1960 Kuopioon. Valmistui Jyväskylän yliopistosta fil.kandiksi ja toimi kielten opettajana eri puolilla maata, viimeksi Kuopiossa Minna Canthin lukiossa ja peruskoulussa. Vetäi Kuopion Suomi-Amerikka Yhdistystä ja oli matkanjohtajana ja tulkkina, kun kuopiolaiset vierailivat kahdessa ystävyyskaupungissa, USA:n Minneapolisissa ja Kanadan Winnipegissa.

”Ne olivat rikkaita ja mielenkiintoisia vuosia”, Oili kertoo ja lisää, että ollessaan Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton hallituksessa hän ehdotti valtakunnallista ainekirjoituskilpailua. Ehdotus hyväksyttiin, ja Oili toimi esiraadissa parikymmentä vuotta.

Suomalaisen Naisliittoon Oilin toi bridge, jonka alkeiskurssin hän veti vuonna 2006. Tuolloin bridge vei hänet vielä kuukauden pelimatkalle Amerikkaan. Mutta peli-into laimeni, kun tilalle tuli kirjoittaminen.

”Kirjoitin ensin matkakertomuksia ja tarinoita Bridge-lehteen, muun muassa neliosaisen sarjan Bridge is fun”, hän kertoo. Pian tuli kuitenkin tarve opiskella kirjoittamista. Ensin Orivedellä ja Anttolassa, sitten Helsingin työväenopistossa senioreiden Luovan kirjoittamisen kursseille. Sen he-

delmänä ilmestyi toissa keväänä antologia Elämää ei sen vähempää.

Eikä Oilin kirjoittaminen päätynyt antologiaan; tänä vuonna ilmestyi muistelmateos Amalia matkalla maailmalle.

Sysäyksen kirjaan antoi tyttärentoika, joka oli saanut koulu tehtäväksi haastatella isovanhempia ja kirjoittaa siitä tutkielma. Hän valitsi kohteeksi isoäitinsä Oilin ja tämän elämänvaiheet 20-vuotiaaksi saakka. Muisteluiden pohjalta syntyi elämäkerta- ja muisteluromaani, joka kertoo Annan eli Amalian lapsuus- ja kouluvuosista Kymenlaaksossa, au pair-vuodesta Lontoossa ja opiskelijaelämästä Helsingissä. Kirja on nuoren naisen itenäistymiskertomus, mutta myös ajankuva 1930-50-lukujen Suomesta. Tuon ajan eläneelle kirja palauttaa mieleen monta sota-, koulukortteeri- ja pulan-ajan muistoa.

Punaisena lankana Amaliasa kulkee kannustus versus lyttyn lyöminen. Kannustusta Anna sai kansakoulusta ja kotoa, ennen kaikkea isältään, joka innosti tytärtään urheiluun – juoksemaan, hiihtämään, hypäämään korkeutta – ja opetti tämän jo lapsena kuorma-autoa ajamaan. Isän kylä se siitä -asenne valoi itseluottamusta vaikeuksissa, vaikkapa mäkilähdössä, mutta ennen kaikkea lukion jatkamisesta koulun latistamisesta huolimatta.

”Isä antoi virikkeitä, uskoi kykyihini ja rohkaisi tiedon hakuun”, Oili kiittelee. Kannustus on kantanut häntä läpi elämän.

”Oili oli rohkea ja innokas kokeilemaan kaikkea uutta”, **Kerttu Loukojärvi**, Oilin Lontoon ajan ystävä muistelee.

Kuten on edelleen. ■

Harriet Weckmann

Kynällä vai siveltimellä Helena Westermarck 1857-1938

Otava 2009

Suomalaisen naisasialiikkeen alkuvuosien vaikuttajista monipuolisin oli eittämättä Helena Westermarck. Hänen töitään oli syksyllä esillä Amos Andersonin taide-museossa. Samassa yhteydessä ilmestyi Harriet Weckmannin taidehistoriallisesta maisteritutkielmasta muokattu näyttelyjulkaisu, joka valottaa monipuolisesti lahjakkaan taiteilijan elämää.

Helena Westermarck oli kaimansa Helene Schjerfbeckin ns. maalarisiskoja. Muut "siskot" olivat Maria Wiik ja Ada Thilén, mutta maalarisiskous-nimike kattoi muutkin Pariisissa 1880-luvulla opiskelleet taideopiskelijanaiset: Ellen Favorinin, Amalie Lundahlin, Elin Danielsonin, Venny Soldanin...

Teos avaa Westermarckin kirjeiden kautta kuvan nuoren nais-taiteilijan ei aina kovin ruusuiseen elämään Pariisissa. Vaikka he jo pääsivät kuuluisien taidekoulujen ja opettajien oppilaisiksi, he kokivat olevansa vähempiarvoisia kuin mieskollegat. Omaa identiteettiä naistaiteilijat hakivat toimimalla vertaisverkostossa. Suurkaupungissa oli naisseurassa mahdollista käydä näyttelyissä, teattereissa, ravintoloissa, jopa kulkea ilman saattajaa kadulla. Tuon ajan porvaristytöille nämä olivat uusia ja ennen kokemattomia asioita, mutta maalarisiskot nauttivat niistä jo täysin rinnoin.

Teoksen kannessa on sama kuva kuin näyttelyjulisteesa. Nykykatsoja ei voi kuin hämmästellä

myrskyä, minkä Silittäjättäriä-teos herätti vuonna 1883 taide-elämässä. Työhän on mitä viehättävin: kaksi nuorta palvelustyttöä hakee ikäikaista vastausta ongelmaan rakastaako vai ei rakasta nyppimällä päivänkakkaran terälehtiä. Tytöt ovat ihan tavallisen näköisiä, ikkunasta lankeaa valo heidän kasvoilleen ja silitysalustalle.

Arvostelijoiden ja suuren yleisön mielestä teos oli epäonnistunut. Kriitikot pitivät sitä radikaalina ja nihilistisenä, taiteenystävien esteettistä silmää loukkaavana. Turkulainen nimetön kriitikko leimasi tytöt ja työn suoraan rumaksi. Arvostelu koski syvästi nuoreen taiteilijaan.

Vaikka Helena Westermarck sai myös tunnustusta, hänen oli alistuttava siihen, ettei taide elätä. Hän työskenteli velvollisuudentuntoisesti 15 vuoden ajan piirustuksen opettajana tätinsä johtamassa käsityöopistossa. Mutta sydän halasi muuta.

Helena Westermarck oli aina myös kirjoittanut. Mitä hankalammaksi hän tunsii olonsa taiteilijana, sitä hanakammin hän tarttui kynään. Hänen varsinainen taiteilijakautensa kesti 1880-luvun, minkä jälkeen hän keskittyi kirjoittamiseen. Maalaaminen pysyi kuitenkin rakkaana harrastuksena.

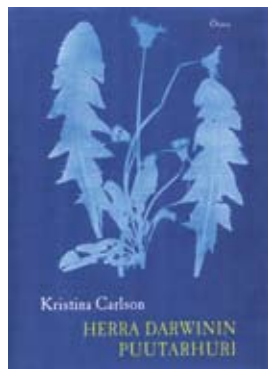
Hänen kirjailijatyönsä tekee arvokkaaksi se, että hän lähes ensimmäisenä kuvasi aikansa vaikuttajanaisia ja taiteilijaystävättäriä. Näistä tehdyt elämäkerrat ja esitelyt ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ja teosluettelo mielestäni Weckmannin kirjaisen parasta antia.

Helena Westermarck oli myös Suomen naisliikkeen keskeisiä hahmoja. Hän oli perustamassa ensimmäistä naisasiayhdistystä Finska Kvinnoföreningiä vuonna 1884, Unionia vuonna 1892 ja Svenska kvinnoförbundetia vuonna 1907. Lisäksi hän kuului 1902 perustettuun venäläistämisyrkmyksiä vastustavan Naiskagalin hallitukseen. Naisasialiikkeen pioneerina hän oli eturintamassa vaatimassa naisille äänioikeutta ja ymmärsi pian sen olevan tärkeä kaikkien kansankerrosten naisille.

Olemme suuressa kiitollisuus-

KIRJAVIISSAAT

denvelassa Helena Westermarckin kaltaisille tienraivaajille. He tekivät vuosikymmeniä töitä tulevaisuuden hyväksi kynällä, siveltimellä ja sydämellä. – Maijaliisa Kaistila

Kristina Carlson

Herra Darwinin puutarhuri

Otava 2009

Kristina Carlsonin edellinen kirja Maan ääreen voitti Finlandia-palkinnon 1999, ja sen kerronnallinen tyylie viehätti. Siksi tartuin hänen uuteen kirjaansa Herra Darwinin puutarhuri odottavin mielin, mutta kirja ei tuottanut lukuelämystä.

Hyvän kirjan lukee mielellään useammankin kerran. Tätä kirjaa tuskin enää avaan. Kyllä lukijan pitää päästä kirjan imuun. Muodoltaan Herra Darwinin puutarhuri on kikkailua. Usein lauseet ovat töksähtelevää staccatoa tai pitkiä valuvia virkkeitä ilman välimerkkejä. Kirjailija ei päästä lukijaa helpolla. Henkilögalleria on niin runsas, että on vaikea erottaa kuka on äänessä. Nimet jäävät irrallisiksi ja jos nimitettyihin henkilöihin ei enää palata, ne unohtuvat jonnekin. Usein puhutaan minä-, toisinaan taas me-muodossa. Nimet eivät järjestäydy. Lukeminen on kuin palapeli tai kollaasi eli hakkaa paikat!

Kirjan päähenkilönä on Charles Darwinin puutarhuri Thomas Davies. Hän on jäänyt leskeksi ja elelee eristäytyneenä kahden vam-

KIRJAVIISSAAT

mautuneen lapsensa kanssa. Tytär, 11-vuotias Catherine on toistaitoinen, 6-vuotias John pienikokoinen ja heiveröinen.

Romaani sijoittuu 1870-luvulle brittiläiseen pikkukylään. Kylän yhteisö tuntee toisensa ja tapahtumat koetaan yhteiseksi. Poikkeavuutta ei sallita. Kirkkoa ja sen levittämää oppia pidetään totuutena. Thomas Davies kannattaa Darwinin oppia. Hän on poikkeus kylässä, ja häntä pidetäänkin jumalan kieltäjänä ja mielipuelena. Kirjassa on moraalinen näkökulma siitä, kellä on oikeus elää. Puutarhurin lapsethan ovat vammaisia. Onko se kosto vai varoitus luonnon lakeihin puuttumisesta?

Kirjan kansikuvana on voikukka (*Taraxacum officinale*). Se on rikkaruoho, joka tulee hävittää ja vaintaa kuten puutarhurin mielipiteet. Rikkaruohot ovat Raamatussa vertauskuvallisia, sillä pakanat kasvattivat niitä epäjumalien kunniaksi. Puutarhurin käytöstä pidetään moraalittomana, ja siksi häntä on rangaistu vammaisilla lapsilla.

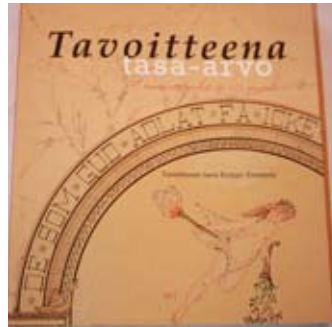
Kyläläisten kollektiivinen käytös murtaa puutarhurin. "Jos Thomas Davies ei olekaan Luojan luoma?", sanotaan kylän kapakassa. Repliikistä ei kuitenkaan käy ilmi, kuka sen sanoi. Puutarhurin kasvien tuntemus ja viljely sekä niiden hoitaminen on kuin hartaudenharjoitusta, siinä on sydän mukana. Uskon puutarhurin tunnustukseksi lauseet, jotka hän sanoi vaimonsa kuoltua: "Kauneinta kasveissa on niiden äänettömyys. Toiseksi kauneinta on niiden liikkumattomuus."

Vaikka puutarhuri on juro ja hiljainen erakkosielu, joka torjuu naapureiden avun, hänessä on toinenkin puoli. Se tulee esille, kun hän vie lapsensa retkelle. He istuvat kukkulalla eväskori mukanaan, ja isä-Thomas kertoo tarinaa Espanjan hovin puutarhahulasta vuonna 1623. Kertomus on mielikuvituksen täyttämä, värikäs ja kaunis. Tässä osuudessa kirjailijan virkkeet soljuvat selkeänä, ja niitä on helppo lukea.

Kirjasta on löydettävissä osuvia aforismeja kuten "Kuivat sielut viihtyvät akatemiassa kuin neulalla pistetyt perhoset lasikantisessa laatikossa, mutta luova mieli tarvitsee ilmaa, rajuilmoja, ukkosta ja sähköä. Raskainta elämässä ei ole epätoivo vaan toivon poissaolo. Hengenahdistus johtuu elämästä, jossa on velvollisuuksia ilman kunnianhimoa. Huonoina aikoina epätoivo muuttuu rukoukseksi, koska muuta konstia ei ole."

Tieteen ja uskonnon lisäksi kirjassa tulee esille naissivistysliike. Seurakunnassa on naisten kirjallisuuspiiri ja sosiaalista kanssakäymistä tukee naisten hyvän tekeväisyystoiminta, jota kirkkokin kannattaa.

Kirjan loppuluvussa Kevät Thomas Davies tarkkailee luontoa ja havainnoi sitä pienintä yksityiskohtaa myöten. Se on kuvaukseltaan ja kieleltään kuin proosaruno luonnon ylistykseksi. – Varpu Varkjallio

Tavoitteena tasa-arvo. Suomen Naisyhdistys 125 vuotta.

Toim. Aura Korppi-Tommola
SKS 2009

Suomen Naisyhdistyksen 125-vuotinen toiminta on saatu kiinnostavaan muotoon juuri julkaisussa historiategoksesta Tavoitteena tasa-arvo. Suomen Naisyhdistys 125 vuotta. Naisyhdistyksistämme vanhin on aina ollut meille naisliittolaisille eräänlainen vanhempi naapurin tyttö. Emme tunne häntä oikein hyvin, mutta ihailimme sitä miltä hän näyttää ja mitä tekee.

Siitä, mitä kaikkea Naisyhdistyksessä onkaan saatu reippaassa sadassa vuodessa aikaan, on lähes hengästyttävää lukea uudesta historiikista. Kirja on mukavasti käteen sopiva ja kiireiselle nykykiijalle oivalla tavalla koottu rautaisannos Suomen Naisyhdistyksen taipaleelta.

Toimintaa kuvaava esittelyjakso on osuvasti otsikoitu Tähtihetkiä 125 vuotta, ja näitä hetkiä kyllä riittää. Tämän osuuden on kirjoittanut meille naisliittolaisille tuttu kynänkäyttäjät Maija Kauppinen. Valtaisasta aineistosta hän on osannut oivaltavasti nostaa esiin tärkeät ja merkittävät tapahtumat. Näiden kuvaamisessa hän ammatitaidollaan pystyy tuomaan esiin oleellisen niin, että uskon vähemmänkin naisasiasta innostuneiden saavan tapahtumien kuluista hyvän käsityksen.

Vaikka olen aina jollain tietoisuuden tasolla ollut selvillä Naisyhdistyksen vaikutusvoimasta, jään monta kertaa lukemisen aikana ihmettelemään, miten he ovat tämänkin osanneet ottaa jo tässä vaiheessa esiin. Oma Naisliittomme on monissa asioissa toiminut samojen päämäärien eteen kuin Naisyhdistys. Mutta jotenkin meidän puolelta on puuttunut se leimahdus, joka saa asian kunnolla roihautamaan. Yli 20 vuotta vanhempi sisarjärjestömme toimii aktiivisesti jo kolmannella vuosisadalla tekemällä aloitteita asioissa, jotka läheisesti liittyvät naisten ja perheiden asioihin.

Suomen Naisyhdistyksellä on ollut aivan oma profiilinsa naisasialiikkeen kansainvälisissä piireissä. Tästä suurin ansio lankeaa kirjailija Aleksandra Gripenbergille. Hän oli yhdistyksen perustajajäseniä ja toimi pariin otteeseen myös puheenjohtajana. Gripenberg osallistui jo 1888 Washingtonissa ensimmäiseen kansainväliseen naiskongressiin yhdessä Alli Tryggin kanssa. Uskomaton saavutus sen ajan Suomen naisilta ja nuorelta yhdistykseltä, että niin kauas saatiin lähetettyä kaksi edustajaa. Eurooppalaisia oli kokouksessa yhteensä kymmenen, pohjoismaista ei ketään muita. Alli Tryggin matkarahat keräsi Maikki Friberg opettajapiireistä. Pohjois-

maisten sisarjärjestöjen kanssa yhteistyö on ollut tiivistä. Läheisin järjestöistä on ollut samana vuonna perustettu ruotsalainen Fredrika-Bremer-Förbundet. Yhteistyö heidän kanssaan jatkui viime vuosittain lopulle.

Suomen Naisyhdistyksen toiminta kotitalousopetuksen hyväksi on varsinainen sinnikkyuden riemuvoitto. 1890-luvulta yhdistys on määrätietoisesti pitänyt asiaa esillä, ja 1891 aloittanut Helsingin Kasvatusopillinen keittokoulu on nykyisen yliopistotasaisen kotitalousopetuksen alku. Yhdistys jaksoi vuosikymmeniä taistella tärkeäsi katsomansa asian puolesta, ja viimein 1957 saatiin oma oppilaitos Sturenkadulle. Kesti tosin vielä pari vuotta ennen kuin koulutus saatiin valtion vastuulle ja Naisyhdistys saattoi todeta tärkeän tavoitteen saavutetuksi.

Suomen Naisyhdistys on onnistunut jäsenhankinnoissaan saamaan kuhunkin aikaan sopivia aktiivisia naisia mukaan toimintaan. Naisyhdistyksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus on järjestön kokoon nähden huomattava. Jäsenmäärä varsinaisessa Helsingissä toimivassa yhdistyksessä on vuo-

sikymmeniä ollut vain muutaman kymmenen, mutta toimintaa tuntuu olevan satojen edestä.

Kuluneiden vuosikymmenten aikana yhdistyksen piirissä on silloin tällöin nostettu esiin liittyminen esimerkiksi Suomalaiseen Naisliittoon. Mutta aina on haluttu jatkaa itsenäisenä, mikä mielestäni on oikea ratkaisu. Järjestöillä on hyvin kiinteä suhde jo nykyisin. Onhan Naisyhdistyksen kirjasto muutama vuosi sitten liitetty Naisliiton kirjaston yhteyteen.

Suomen Naisyhdistyksellä on ollut 13 puheenjohtajaa. Heistä yhdeksän esitellään historiikissa kansallisbiografian mukaisin pienoiselämäankerroin. Kirjan lopussa on myös luettelo kunniajäsenistä. Ensimmäiset kunniajäseniksi kutsutut olivat 1894 Zacharias Topelius ja Aurora Karamzin, kolmantena Emma Irene Åström 1907. Seuraavien 23 kunniajäsenen joukkoon kuuluvat muun muassa Tyyni Tuulio ja Helvi Sipilä.

Hyvä Suomen Naisyhdistys! Historiikin lukeneena toivotan hyvää jatkoa tuleville vuosikymmenille. Tasa-arvo kun on yhteiskunnassamme yhä **tavoitteena!**
– Maijaliisa Kaistila

Suomalainen Naisliitto

Hallitus

Oili Pääwals, puheenjohtaja
Laaksotie 11 A
02700 Kauniainen

Liisa Temisevä,
varapuheenjohtaja
Eräpolku 5
41470 Rutalahti

Marja-Riitta Tervahauta,
rahaostonhoitaja
Kulleronkatu 1 A 9
95430 Tornio

Maija Kauppinen
Arvi Kariston katu 15 as. 12
13100 Hämeenlinna

Pirkko Riipinen
Kirkkopuistikko 17-19 E 101
65100 Vaasa

Maila Perälähti
Rauhankatu 1 G 73
13100 Hämeenlinna

Eila Saarinen
Tuomikatu 7 A 19
15520 Lahti

Airi Virkkunen
Infiöntie 4 A 9
90100 Oulu

Raija Virtanen,
kunniapuheenjohtaja
Kivimäentie 12
01620 Vantaa

Osastojen puheenjohtajat

Alatornio
Marja-Riitta Tervahauta
Kulleronkatu 1 A 9
95430 Tornio

Helsinki
Leena Krohn
Itämerenkatu 12 F 126
00180 Helsinki

Hämeenlinna
Ritva Rysä
Hattelmalantie 51
13100 Hämeenlinna

Jyväskylä
Liisa Kuusela
Tellervonkatu 21 A 11
40200 Jyväskylä

Lahti
Eila Saarinen
Tuomikatu 7 A 19
15520 Lahti

Oulu
Tiina Tervaskanto-Mäentausta
Sauvatie 11
90230 Oulu

Vaasa
Seija Lähdemäki
Rantakatu 11 A 7
65100 Vaasa

SUOMALAINEN NAISLIITTO RY:N KUKKATOIMITTAJA

KUKKAHUONE
ARKADI

ARKADIANKATU 15
00100 HELSINKI
09-445 824

**Naisliiton Helsingin osaston jäsenille
10 % alennus kaikista sidontatöistä**

ark. 9-18, la 10-15, muina aikoina sop, mukaan

M

Itella Oyj

peili

Tervetuloa hemmotteluun!

Tule käymään, soita tai varaa aikasi 24h
www.peili.com

Tervetuloa – mihin tahansa Peiliin

PEILI • HIUSSALI

Forum, Yrjönkatu 23, Hki • 09 2709 3225
Fredrikink. 16, Hki • 09 2709 3220
Fredrikink. 29, Hki • 09 2709 3223
Muurame • 014 37 32 340
Jyväskylä • 014 665 044

WELLA
PROFESSIONALS